

EMEKLİLİKTE YAŞ ŞARTININ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ: “EMEKLİLİKTE YAŞA TAKILANLAR” ve “EMEKLİLİKTE ADALET” KAVRAMLARININ BELİRGİNLİĞİ ÜZERİNDEN BİR ANALİZ¹

Okan Güray BÜLBÜL

Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
okan.bulbul@hbv.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1152-4841

Savaş GAYAKER

Dr. Öğretim Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Savas.gayaker@hbv.edu.tr
ORCID: 0000-0002-7186-1532

Başvuru Tarihi: 05/05/2025

Kabul Tarihi: 09/05/2025

DOI: 10.21441/sosyalguvence.1691745

Türü: Araştırma Makalesi

Atf: Bülbül, O. G., & Gayaker, S. (2025). Emeklilikte Yaş Şartının Sürdürülebilirliği: “Emeklilikte Yaşa Takılanlar” Ve “Emeklilikte Adalet” Kavramlarının Belirginliği Üzerinden Bir Analiz. Sosyal Güvence Dergisi, 2025 (Özel Sayı), 94-130. doi: 10.21441/sosyalguvence.1691745

ÖZ

Sosyal güvenlik sistemlerinin mali ve aktüeryal dengesi açısından emeklilik için gerekli yaş şartı, çok önemli bir belirleyicidir. Bu nedenle emeklilik için belirlenmiş yaş şartındaki değişiklikler sosyal güvenlik sistemlerinin en zorlu süreçlerini oluşturmaktadır. Türkiye’de 2023 yılında hayata geçirilen 7438 sayılı Kanun ile ilk kez 9.9.1999 öncesinde sigortalı olanlar için emeklilikte yaş şartı kaldırılmıştır. Kamuoyunda bilinen adıyla “Emeklilikte Yaşa Takılanlar”ın taleplerinin siyasi karar merkezleri tarafından karşılanması söz konusu olmuştur. Diğer yandan bu düzenlemenin hayata geçmesiyle birlikte, ilk kez 9.9.1999 ve sonrasında sigortalı olan erkek sigortalıların 60, kadın sigortalıların 58 yaşında yaşlılık aylığına erişebilmeleri yönündeki yasal düzenlemenin sürdürülebilirliği risk altına girmiştir. İlk kez 9.9.1999 ve sonrasında sigortalı olmuş kişiler, 8.9.1999 ve öncesinde ilk kez sigortalı olmuş kadınların 38, erkeklerin 43 yaşında yaşlılık aylığına erişebilmeleri ancak kendileri için 56 ve 58 yaş şartında herhangi bir değişiklik yapılmamasının adaletsizlik yarattığını ve yaş şartının kademelendirilmesi yönündeki beklentilerini kamuoyuyla paylaşmaya başlamışlardır. “Emeklilikte Adalet” sloganı üzerinden örgütlenmeye başlayan bu kesimin taleplerini “Emeklilikte Yaşa Takılanlar” ile benzer biçimlerde kamuoyuyla

¹ Bu makale, 22. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi’nde özet bildirisi sunulan çalışmanın gözden geçirilmiş ve genişletilmiş versiyonu olarak hazırlanmıştır.

paylaştıkları görülmektedir.

Bu çalışmada “Emeklilikte Yaşa Takılanlar” ve “Emeklilikte Adalet” kavramlarının belirginliği Google Trendler verileri üzerinden analiz edilmiş ve emeklilikte yaş şartının sürdürülememesi riski değerlendirilmiştir. Bu çerçevede “Emeklilikte Yaşa Takılanlar” kavramının belirginliği ve değişim noktaları tespit edilerek, “Emeklilikte Yaşa Takılanlar” kavramının belirginliğinin ve değişim noktalarının bu yöndeki yasal düzenlemenin hayata geçmesindeki sürece etkisi, “Emeklilikte Adalet” kavramının belirginliğinin yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartının kaldırılmasına yönelik düzenleme sonrası gelişimi ve “Emeklilikte Adalet” kavramının belirginliğinin değişim noktaları üzerinden talep edilen yasal düzenlemenin hayata geçmesine yönelik etkisi olup olmayacağı tahmin edilmeye çalışılmıştır. Gerçekleştirilen analizler sonucunda, yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartının ilk kez 9.9.1999 ve sonrasında sigortalı olmuş kişiler için sürdürülebilirliğinin “Emeklilikte Adalet” sloganıyla ifade edilen talepleri ortaya koyan kitlenin baskısı ve seçim süreçlerin de bu beklentilere dair popülist kararların alınabilmesi nedeniyle risk altında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu riskin ilk kez 30 Nisan 2008 ve sonrasında sigortalı olanlar için de süreç içerisinde ortaya çıkacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Emeklilikte Yaşa Takılanlar, Emeklilikte Adalet, Google Trendler.

THE SUSTAINABILITY OF THE AGE REQUIREMENT FOR RETIREMENT: AN ANALYSIS OF THE SALIENCE OF THE CONCEPTS OF “GETTING STUCK TO AGE CONDITION AT RETIREMENT” AND “JUSTICE IN RETIREMENT”

ABSTRACT

Retirement age is a very important determinant for the financial and actuarial balance of social security systems. Therefore, changes in retirement age constitute the most challenging processes of social security systems. With the Law No. 7438, which was implemented in Türkiye in 2023, the age requirement for retirement was abolished for those who were insured on or before 8.9.1999. Although the demands of those who are "who are getting stuck to age condition at retirement age", as it is known in the public opinion, have been met by the political decision-making centers, albeit not in all its dimensions. On the other hand, with the implementation of this regulation, the sustainability of the legal arrangement that allows male insured persons who were first insured on or after 9.9.1999 to retire at the age of 60 and female insured persons to retire at the age of 58 has come under risk. People who were insured for the first time on or after 9.9.1999 have begun to publicize their expectations that the fact that women who were insured for the first time on or before 8.9.1999 can retire at the age of 38 and men at the age of 43, but that there is no change in the age requirement of 56 and 58 for them, creates injustice and that the age requirement should be staggered. It is observed that this group, which started to organize around the concept of "Justice in Retirement", shared their demands with the public in a similar manner to those of those who are stuck in retirement age.

In this study, the salience of the concepts of “who are getting stuck to age condition at retirement age” and "Justice in Retirement" were analyzed through Google Trends data, and the risk of not being able to maintain the retirement age requirement was evaluated. In this framework, the salience and change points of the concept of “who are getting stuck to age condition at retirement age” were determined and it was tried to predict whether there is a relationship between it and the salience of the concept of "Justice in Retirement", the effect of the change points of the salience of the concept of “who are getting stuck to age condition at retirement age-EYT” on the process of the realization of the legal regulation in this direction, the development of the salience of the concept of "Justice in Retirement" after the regulation to abolish the retirement age requirement, and whether the salience of the concept of "Justice in Retirement" will have an impact on the realization of the legal regulation demanded through the change points. As a result of the analysis, it is concluded that the sustainability of the retirement age requirement is at risk for those who were insured for the first time on or after 9.9.1999 in Türkiye.

Keywords: Getting stuck to age condition at retirement age, Justice in Retirement, Google Trends.

GİRİŞ

Sosyal güvenlik sistemlerinde yaşlılık tehlikesine karşılık sağlanan koruma mekanizmalarının temelinde yaşlılık aylığı yer almaktadır. Bireylerin yaşlılık tehlikesinin getirdiği sağlık problemleri ve çalışma gücü kaybı nedeniyle istihdam edilerek gelir elde edememe riskine karşılık, yaşlılık aylığı ile gelir koruması sağlanması hedeflenmektedir (Alper ve Kılış, 2015). Yaşlılık aylığı, yaşlılık riskine karşılık tek koruma mekanizması olmamakla beraber sosyal güvenlik sistemlerinde yaşlılık riskine karşılık koruma mekanizmalarının ana eksenini oluşturmaktadır. Yaşlılık aylığına ek olarak sağlık hizmetlerine erişim, bakım sigortası gibi farklı koruma mekanizmaları yaşlılık tehlikesinin ortaya çıkardığı risklerin tazmin edilmesi için kullanılmaktadır (Schwarz, 2003).

Yaşlılık, engellenemeyen bir tehlikedir ve her birey yaşlanmaktadır. Yaşlılığın kaçınılmaz olması, yaşlılığın değil yaşlılık tehlikesinin ortaya çıkardığı risklerin tazminine odaklanılması sonucunu doğurmaktadır. Diğer yandan bireylerin yaşlanması engellenemediği ve her birey yaşlandığı için sosyal güvenlik sistemlerinin mali ve aktüeryal dengesi açısından yaşlılık riskine karşılık sağlanacak korumanın kapsamı büyük önem kazanmaktadır (Kitao, 2014). Nüfusun tamamını ilgilendiren bir tehlike olan yaşlılığa ilişkin gelir koruması sağlayan yaşlılık aylığına erişim koşulları bütün sosyal güvenlik sistemlerinde sistemin finansal sürdürülebilirliği açısından kritik önemdedir ve bu nedenle de özellikle ortalama yaşam süresinin uzadığı Avrupa’da yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartı konusunda reformlar yapılmış ve 2010 yılından sonra OECD üyesi ülkelerin yarısında emeklilik yaşı artırılmıştır (Şirin ve Janssen, 2013). Sosyal güvenlik sistemlerinin finansmanı hangi yöntemlerle sağlanırsa sağlansın, sistemden gelir alanlar ile sisteme prim ödeyenler arasında bir denge bulunması gerekmektedir (Cural, 2016). Bu dengenin korunabilmesi adına da yaşlılık aylığına erişim şartları çok önemli bir belirleyicidir. Bu çerçevede sisteme prim ödenen gün sayısı ve sigortalı olunan süre önemli olmakla birlikte ortalama yaşam süresinin uzaması nedeniyle hak kazanılan aylığın ödenme süresini etkileyen yaş şartı, çok daha önemli bir belirleyici konumundadır.

Tüm dünyada yaşlılık aylığı için gereken prim ödeme gün sayısı, sigortalılık süresi ve yaş şartı, sosyal güvenlik sistemlerinin sürdürülebilirliği açısından önemli bir belirleyicidir. Bireylerin yaşlılık nedeniyle çalışamamaları tek başına yaşlılık sigortası kolundan sağlanan edimlerden yararlanmaları için yeterli değildir. Bireylerin ancak sosyal güvenlik sistemlerinde yer alan yaşlılık aylığına hak kazanmaları için gerekli şartları sağlamaları halinde, işgücü piyasasından çekilmelerini sağlayabilecek düzenli gelir olan yaşlılık aylığına erişimleri ve bu çerçevede gelirlerinin korunması söz konusu olabilmektedir. Aynı şekilde yaşlılık aylığına erişerek gider artırıcı bir risk olan

sağlık hizmetlerine erişim hakkı da sağlanmaktadır. Bu bağlamda yaşlılık aylığı, bireylerin yaşlılık nedeniyle çalışamamaları sonrası işgücü piyasasından ayrılıp gelirlerinin belirli ölçüde korunması amacıyla sistemdeki şartların sağlanması halinde bireylere ödenen bir gelirdir (Tuncay ve Ekmekçi, 2019).

Sosyal güvenlik sistemlerinde yaşlılık sigortasından sağlanan yaşlılık aylığı edimine erişim için; prim ödeme gün sayısı, sigortalılık süresi ve yaş şartı söz konusudur (Güzel, Okur ve Caniklioğlu, 2020). Yaşlılık aylığına erişim için öngörülen şartlardan yaş şartı, en çok tartışılan ve ne olması gerektiği konusunda fikir yürütülen konudur. Toplumun nüfus yapısı, doğumda yaşam beklentisi gibi pek çok değişkenin etkili olduğu yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş koşulu, sosyal güvenlik sistemlerinde siyasi emeller ve popülist yaklaşımlarla müdahale edilmeye en açık alandır.

Yaşlılık tehlikesinin toplumun bütününe ilgilendirmesi nedeniyle yaşlılık aylığına erişim şartları, tüm dünyada yalnızca sosyal güvenlik sistemlerinin sürdürülebilirliği için gerekli bakış açısıyla değil siyasi emellerle de ele alınan bir konu olabilmektedir. Bu çerçevede toplumsal kesimler yaşlılık aylığına erişim şartlarının kolaylaştırılmasına ilişkin taleplerde bulunabilirken siyaset kurumu da demokratik seçim süreçleri öncesinde bu talepleri karşılama ya da karşılamamanın potansiyel etkilerini değerlendirerek karar alabilmektedir.

Emeklilik yaşının düşürülmesi; demokratik toplumlarda seçim dönemlerinde en çok konuşulan, siyaset kurumunun vaatleri içerisinde en çok yer tutan konular içerisinde yer aldığı gibi seçim dönemleri dışında da sosyal güvenlik sisteminin ve bütçe dengesinin korunması adına emeklilik yaşının yükseltilmesi ve yaşlılık sigortasından sağlanan yardımların miktarı en sık tartışılan konulardan biri haline gelebilmektedir. 2023 yılında Türkiye’de ilk kez 9 Eylül 1999 öncesinde sigortalı olanlar için emeklilikte yaş şartının kaldırılması ilk duruma örnekken yine aynı yıl Fransa’da emeklilik reformu çerçevesinde emeklilik yaşının 62’den 64’e yükseltilmesini öngören reform karşıtı gerçekleştirilen eylemler de ikinci duruma örnek oluşturmaktadır (Boulhol ve Queisser, 2023).

Türkiye’de yaşlılık aylığına erişim için gereken şartlar tarihsel süreç içerisinde değişim göstermiştir. Bu değişim; nüfus artışı, ortalama yaşam süresinin uzaması gibi nedenlerin etkisi ile yaşlılık aylığına erişim şartlarının zorlaşması yönünde olmuştur. Diğer yandan sosyal güvenlik sisteminde 1999 yılında 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu ve 2008 yılında 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile yapılan düzenlemelerin önemli gerekçelerinden bir tanesi de, sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğinin sağlanması için yaşlılık aylığına erişim

şartlarının değiştirilmesi olmuştur. Bu çerçevede 1999 yılında o günün ekonomik ve toplumsal koşulları çerçevesinde emeklilik için gereken yaş şartının yükseltilmesine yönelik düzenleme sonrasında ortaya ilk kez sigortalı oldukları tarihteki mevzuat uyarınca belirlenmiş ve bekledikleri yaş şartından daha ileri bir yaş şartı belirlenerek yaşlılık aylığına erişimleri gecikecek, kamuoyunda “Emeklilikte Yaşa Takılanlar (EYT)” olarak bilinen grup çıkmıştır. Bu grubun zaman içerisinde dernek ve federasyon şeklinde örgütlenmesi ve demokratik bir baskı aracı haline dönüşmesi söz konusu olmuştur. EYT taleplerini siyasi partilere ileterek miting ve eylemler gerçekleştirerek demokratik yöntemlerle hak arayışlarını sürdürmüşlerdir. Bu sürecin sonunda 2023 yılında gerçekleşen genel seçim ve cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde ilk kez 8 Eylül 1999 ve öncesinde sigortalı olanlar için yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartı, 7438 sayılı Kanunla yapılan düzenleme ile kaldırılmıştır. Bu düzenleme sonrasında ilk kez 9 Eylül 1999 ve sonrasında sigortalı olan kişilerin yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartında adalet beklentisi ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada; 7438 sayılı Kanun ile yalnızca 9 Eylül 1999 öncesinde sigortalı olanlara yaş şartı aranmaksızın yaşlılık aylığına erişim hakkı tanınmasının ardından kamuoyunda ortaya çıkan “Emeklilikte Adalet (EA)” kavramına yönelik farkındalığın dijital ortamda nasıl şekillendiği analiz edilmiştir. Bu kapsamda, Google Trendler (GT) verisi kullanılarak EA kavramı çerçevesinde ifade edilen taleplere ilişkin arama düzeyinde zaman içerisinde yaşanan değişim incelenmiş ve farkındalığın seyrinde istatistiksel kırılmalar olup olmadığı PELT algoritması yardımıyla tespit edilmiştir. Çalışmada, EA kavramının kamuoyu gündemindeki belirginliğinin zaman içindeki dönüşümü analiz edilerek, bu dönüşümün yaşlılık aylığına erişim şartları açısından ne gibi riskler barındırabileceği değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, gelecekte sosyal güvenlik sistemine yönelik yeni taleplerin doğabileceği dönemleri öngörme açısından da politika yapıcılara yol gösterici olabilecek niteliktedir

İlk kez 9 Eylül 1999 öncesinde sigortalı olanlar için yaşlılık aylığına erişimde yaş şartının kaldırılması sonrası ilk kez 9 Eylül 1999 ve sonrasında sigortalı olanların da yaş şartının kademelendirilmesi talebini EYT ile benzer yöntemleri kullanarak ortaya koydukları görülmektedir. Bu durum; yaşlılık aylığına erişim için öngörülmüş yaş şartının, sürdürülebilirliğinin popülist siyasi yaklaşımların EA çerçevesinde ifade edilen taleplere cevap verebilme ihtimali nedeniyle risk altında olduğunu göstermektedir

1. EMEKLİLİKTE YAŞA TAKILMA SORUNUNUN ARKAPLANI

Türkiye’de yaşlılık sigortasından aylık bağlama şartları, sigortalıların ilk kez sigortalı oldukları tarihe göre belirlenmektedir. Diğer yandan yaşlılık sigortası ve

yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartı Türk sosyal güvenlik sisteminin en fazla değişiklik yapılan alanıdır (Alper ve Kılış, 2015). Yaşlılık sigortasından aylık bağlanması için gerekli yaş şartı, toplumsal beklentilerin yoğunlaştığı ve nüfusun tamamını ilgilendiren bir konu olması nedeniyle, siyaset kurumunun sıklıkla politik bir alana çekmeye çalıştığı bir konudur (Nurdoğan ve Uluğ, 2023). Bireylerin daha erken bir yaşta yaşlılık aylığı güvencesine kavuşma arzusu, yaşlılık aylığına yüklenen anlam, yaşlılık aylığına yönelik algı ve tutum çerçevesinde oluşan toplumsal beklenti nedeniyle Türkiye’de yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartının yükseltilememesi ve bireylerin bir an önce yaşlılık aylığına erişebilecek bir seviyede belirlenmesi söz konusu olmuştur. Bu durum toplumsal beklentileri karşılayarak demokratik süreçlerde başarı elde etme eğilimindeki siyaset kurumunun popülist yaklaşımlarıyla birleşince, ortaya yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartının pek çok kez değiştiği ve bu değişimin aylığa erişimin kolaylaştırılması yönünde olduğu bir tablo çıkmıştır. Diğer yandan erken emeklilik, süper emeklilik, kıyak emeklilik, sanatçı–yurtdışı borçlanması gibi uygulamalara kamuoyunda ciddi bir tepki doğmamasına rağmen emeklilik için asgari bir yaş şartının getirilmesi yönündeki uygulama ve girişimlere yönelik “mezarda emeklilik” şeklinde tepkilerin doğmuş olması (Arıcı, 1999) toplumsal beklentinin ne pahasına olursa olsun yaşlılık aylığına erişimin kolaylaştırılmasının olumlu algılandığının bir göstergesi olarak kabul edilebilecektir. Bu durum, siyaset kurumunun yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartı konusundaki toplumsal beklentinin karşılanması ve bu yönde kolaylaştırıcı düzenlemelerin demokratik süreçlerde oya dönüşeceğine dair kabulünün arka planını oluşturmaktadır.

Türkiye’de yaşlılık sigortasından aylık bağlanması için gereken yaş şartı, hizmet akdiyle çalışanlar için 506 sayılı Kanun öncesinde kadın erkek ayrımı olmaksızın 60 olarak öngörülmüştür. Ancak 506 sayılı Kanunla bu şart erkek sigortalılar için 60, kadın sigortalılar için 55 olarak düzenlenmişse de 1186 sayılı Kanunla erkek sigortalılar için 55, kadın için 50 yaşa indirilmiştir. Diğer yandan bu düzenleme ile birlikte yaşlılık aylığı bağlanması için yaş şartını tamamlamaksızın yalnızca sigortalılık süresi ve prim ödeme gün sayısını sağlamanın yeterli olması sağlanmıştır. 25 yıl sigortalılık ve 5.000 prim gününü sağlayanlar yaş şartını sağlamadan yaşlılık aylığına erişebilmişlerdir. Daha sonra 2422 sayılı Kanunla kadınlar için 25 yıl sigortalılık süresi şartı 20 yıla indirilmiş ve ayrıca 18 yaşından önceki sigortalılık sürelerinin sigortalılık süresine eklenmemesi yönünde düzenleme hayata geçirilmiştir (Güzel, Okur ve Caniklioğlu, 2020).

Bu düzenlemeler sonucunda kadınların 38, erkeklerin 43 yaşında yaşlılık aylığına erişebildikleri bir tablo ortaya çıkmıştır. Bu tablonun sosyal güvenlik

sisteminin mali sürdürülebilirliğini tehlikeye düşürmesi, Türkiye’nin o dönem içerisinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşullarla birleşince 4447 sayılı Kanunla 5.000 prim günüyle yaşlılık aylığına erişebilme şartı 7.000 güne çıkarılmış ayrıca sigortalılık süresi uyarınca aylığa erişebilmek için en erken yaş şartı olan 38 ve 43’ün kademeli olarak 56 ve 58’e yükseltilmesi söz konusu olmuştur.

4447 sayılı Kanunla yapılan düzenleme; ilk kez 8 Eylül 1999 ve öncesinde sigortalı olanları da kapsamaktadır ve sigortalıların ilk kez sigortalı oldukları tarihteki koşullar ile değil, 4447 sayılı Kanunun getirdiği ve yine ilk kez sigortalı oldukları tarihe göre oluşturulmuş kademeli geçiş tablosu uyarınca belirlenmiş yeni koşullarla yaşlılık aylığından yararlanabilmelerini öngörmüştür. Bu durum sigortalıların beklenen haklarında bir geriye gidiş yaratmıştır. Ancak 1999 yılında yaşanan deprem ve Türkiye’nin içerisinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşullar çerçevesinde bu düzenlemeye dair büyük toplumsal tepkiler ortaya çık(a)mamıştır. Ancak ilerleyen dönemde bu düzenlemeden etkilenen ve yaşlılık aylığına erişimleri geciken sigortalılar, örgütlenmeye ve ilk kez sigortalı oldukları tarihteki koşullarla yaşlılık aylığına erişim hakkını savunmaya başlamışlardır.

4447 sayılı Kanunun yürürlük tarihi olan 9 Eylül 1999 öncesinde ilk kez sigortalı olanlar, 4447 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce cinsiyete bağlı olarak 38 ya da 43 yaşında yaşlılık aylığına erişebilecekken düzenleme sonrasında ilk kez sigortalı oldukları tarihe göre belirlenmiş kademeli geçiş tablosu uyarınca yaşlılık aylığına erişebilecekleri yaş 58 ve 60’a kadar çıkartılmıştır. Diğer yandan yaşlılık aylığına erişim için gerekli prim gün sayısı şartı da 5.000 günden kademeli olarak 5.975’e yükseltilmiştir.

9 Eylül 1999 ve sonrasında ilk kez sigortalı olanlar için ise yaşlılık aylığına erişim koşulları cinsiyete bağlı olarak 58 ve 60 yaş ile 7.000 prim gününe yükseltilmiştir. Bu değişiklik, yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartının kadın sigortalılar için 38’den 58’e, erkek sigortalılar için 43’ten 60’a çıkartılması yani 17 ve 20 yıl daha geç aylık bağlatabilme anlamına geldiği için ülkemizde bu yönde yapılmış en radikal düzenleme olarak ifade edilmektedir (Bulut; 2019). Daha sonra 2008 yılında 5510 sayılı Kanunla 58 ve 60 olarak belirlenen yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartının kademeli olarak erkek ve kadın sigortalılar için 65’e çıkartılması söz konusu olmuştur. Bu bağlamda aslında 4447 ve 5510 sayılı Kanunların 1999 ve 2008 yıllarında yaşlılık aylığına erişim için gerekli koşulları sosyal güvenlik sisteminin mali sürdürülebilirliğini sağlamak adına birbirini tamamlar şekilde zorlaştırdığını söylemek mümkündür.

4447 sayılı Kanun 9 Eylül 1999 tarihi itibarıyla hayata geçmekle birlikte,

Kanunun 9 Eylül 1999 öncesinde ilk kez sigortalı olanlar için öngördüğü kademeli geçiş tablosu, Anayasa Mahkemesince 2001 yılında Anayasaya aykırı bulunmuş ve bu karar sonrasında kademeli yaş tablosu daha adil bir şekilde yeniden düzenlenmiştir (Aslan, 2024). Bu noktada şunu ifade etmek gerekir ki, Anayasa Mahkemesi 4447 sayılı Kanunun geriye yönelik olarak yaşlılık aylığına erişim koşullarını değiştirmesini Anayasaya aykırı bulmamış, yaşlılık aylığına erişim için yaş şartının 58 ve 60'a çıkarılmasına dair kademeli geçiş tablosunun hakkaniyetli olarak düzenlenmemesini Anayasanın 2. ve 10. Maddelerine aykırı bulmuştur (Ceyhun, 2020). Hukuk sistemi, kazanılmış hakların ortadan kaldırılmasına ilişkin düzenlemeler yapamaz ve kanunların geriye dönük düzenleme yapmaması ilkesi bu nedenle söz konusudur. Diğer yandan bir sigortalının ilk kez sigortalı olduğu tarih çerçevesinde belirlenmiş yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartı, sigortalı için kazanılmış değil beklenen hak niteliğindedir. Beklenen haklar da sosyal sigorta hukukunda kazanılmış haklar kadar korunan haklar değildir ve idare bu konuda her zaman düzenleme yapabilir (Arıcı, 2024). Anayasa Mahkemesi de değerlendirmesinde kazanılmış bir hakkın ortadan kaldırıldığı gerekçesiyle 4447 sayılı Kanunla getirilen düzenlemeyi iptal etmemiş yalnızca 4447 sayılı Kanunla ilk kez 9 Eylül 1999 öncesinde sigortalı olanlar için kademeli geçiş tablosunun hakkaniyetli olmadığı gerekçesiyle düzenlemenin kademeli geçişe ilişkin tablosunu Anayasaya aykırı bulmuş ve yeniden düzenlenmesi gerektiğine hükmetmiştir. Nitekim daha sonra kademeli geçiş tablosu ilk kez sigortalı olunan tarihe göre hakkaniyetli bir şekilde düzenlenmiş ve 2002 yılından itibaren yaşlılık aylığı bağlanması için yeni oluşturulan bu tablodaki şartlar uygulanmaktadır.

4447 sayılı Kanunla yapılan düzenleme sonrasında; ilk kez sigortalı oldukları tarihte 38 veya 43 yaşında ve 5.000 prim günüyle yaşlılık aylığına erişmeyi bekleyen ancak yapılan değişiklik sonrasında yaşlılık aylığına erişimi için hem prim gün sayısı hem de yaş şartı yükseltelen bir grup oluşmuştur. Bu durumdan en çok etkilenen sigortalılar 24 Kasım 1998 ila 8 Eylül 1999 arasında ilk kez sigortalı olan erkek sigortalılar ile 24 Mayıs 1998 ila 8 Eylül 1999 arasında sigortalı olan kadın sigortalılar olmuştur. 24 Kasım 1998 ila 8 Eylül 1999 arasında ilk kez sigortalı olan erkek sigortalılar düzenleme hayata geçmeden önce 25 yıl sigortalılık süresi ve 5.000 prim günüyle yaşlılık aylığına erişebilecekken düzenleme sonrası 25 yıllık sigortalılık süresi ile birlikte 58 yaş ve 5.975 prim günü şartları ile ancak yaşlılık aylığına erişebilir hale gelmiştir. Bu da 18 yaşında ilk kez sigortalı olan ve 5.000 prim gününü bu süre içerisinde dolduran bir erkek sigortalı için yaşlılık aylığına erişimin düzenleme sonrası 12 yıl gecikmesi anlamına gelmiştir. Diğer yandan 24 Mayıs 1998 ila 8 Eylül 1999 arasında ilk kez sigortalı olan kadın sigortalılar düzenleme öncesi 20 yıl sigortalılık süresi ve 5.000 prim günüyle yaşlılık aylığına erişebilecekken düzenleme sonrası 20 yıllık sigortalılık süresi ile birlikte 56 yaş ve 5.975 prim günüyle yaşlılık aylığına

erişebilir hale gelmiştir. Bu da 18 yaşında ilk kez sigortalı olan ve 5.000 prim gününü bu süre içerisinde dolduran bir kadın sigortalı için yaşlılık aylığına erişimin düzenleme sonrası 18 yıl gecikmesi anlamına gelmiştir.

Erkek sigortalıların 25, kadın sigortalıların ise 20 yıllık sigortalılık süresi içerisinde 5.000 prim gününü tamamlama ihtimali yüksek olduğu için bu grup kendisini emeklilikte prim gün sayısına takılanlar olarak değil yaşlılık aylığına erişim erkeklerde 1 ila 12, kadınlarda 2 ila 18 yıl geciktiği için EYT olarak ifade etmiş ve bu isimle örgütlenmeler gerçekleştirmişlerdir. EYT öncelikle dernek şeklinde örgütlenmeyi tercih etmişler daha sonra genişleyen üye sayısı ile birlikte federasyon haline gelmiş örgütlenmeler ortaya çıkmıştır (Emeklilikte Yaşa Takılanlar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, [EYTSYD] 2025). EYT kendileri ile ilgili hukuki düzenlemenin hayata geçirilmesi sonrası da örgütlenmelerini sürdürmüşlerdir.

2. SORUNUN ÇÖZÜMÜNDE TERCİH EDİLEN YÖNTEMİN GETİRDİĞİ YENİ SORUNLAR

4447 sayılı Kanunla hayata geçirilen ve 2002 yılında Anayasa Mahkemesinin iptal kararı sonrası yeniden düzenlenen kademeli geçiş tablosu çerçevesinde hizmet akdiyle çalışan sigortalılar için uygulanan yaşlılık aylığına erişim koşulları, ilk kez 9 Eylül 1999 öncesinde sigortalı olmuş kişilerin yaşlılık aylığına erişimlerini geciktirmiştir. İlk kez sigortalı oldukları tarihte o günkü hukuki mevzuat çerçevesince belirlenmiş yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş ve prim gün sayısı şartı yükseltilmiş sigortalılar, yaşlılık aylığına erişimde güçlük yaşamaya başlamışlardır. Bunun sonucu olarak bu durumdaki sigortalıların; aylığa erişememek nedeniyle refahtan yoksunluk, sağlık hizmetlerine erişememek, işgücü piyasasından uzaklaşmak, beceri kaybı gibi risklerle karşılaşması söz konusu olmuştur (Bülbül, 2023). Bu risklerin bireyleri en çok etkileyen boyutu ise yaşlılık aylığına erişememektir. Bu durum psikolojik olarak da bireyleri zorlamıştır. Bu durumdaki sigortalılar, işgücü piyasasında işverenler tarafından istihdam edilmek için yaşlı, sosyal güvenlik sistemi içerisinde ise yaşlılık aylığına erişmek için genç bulunmuşlardır. EYT sigortalılık süreleri ve prim gün sayılarını doldurduktan sonra özellikle yaşlılık aylığına erişememek nedeniyle işgücü piyasasında tutunamamaya ve işgücü piyasasından uzaklaşmaya başlamışlardır. İşgücü piyasasından uzaklaşmanın bir sonucu olarak sağlık hizmetlerine erişememeye başlamışlar ve bu süreç uzadıkça beceri kaybı nedeniyle işgücü piyasasına dönüşleri de zorlaşmıştır. İşgücü piyasasına dönmek istediklerinde ise genç işgücünün dışlayıcı etkisine maruz kalmışlar ve istihdam edilmekte zorlanmışlardır.

EYT, doğrudan yaşlılık aylığına erişim koşullarının değiştirilmesi talebiyle örgütlenmeye başlamışlardır. Bu süreçte EYT'ın sağlık hakkına erişimi ve işgücü piyasasından uzaklaşmalarına dair çeşitli yerel politika bileşenleri ve uygulamaları

hayata geçirilse de (Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2025), Finlandiya gibi yaşlılık aylığına tam bir erişim yerine oransal olarak aylığa erişimle birlikte istihdam edilmeye devam edilen bir model önerileri gündeme gelse de (Gelecek Partisi, 2021), EYT'ın temel talebi yaşlılık aylığına 4447 sayılı Kanun öncesindeki şartlarla erişmek yönünde oluşmuştur.

Bu yöndeki taleplerini 14 Mayıs 2023 tarihindeki genel seçimler ve Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde çok kuvvetli bir biçimde ortaya koyan EYT, yaşlılık aylığına erişim sorununun çözümü için iktidar üzerinde kuvvetli bir baskı oluşturmuşlardır. Bu baskı önce muhalefetin yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartının kaldırılacağına dair vaatle bulunmasına neden olmuş daha sonra iktidar da bu konuyu çözüme kavuşturacağını ifade etmiştir. EYT'ın aylığa erişim başta olmak üzere yaşadığı sorunların yegâne çözümü bu durumdaki kişilere yaşlılık aylığı bağlanmasının kolaylaştırılması değilken ne yazık ki seçim sürecinde olunması, konunun diğer boyutlarının yeteri kadar ele alınmaması ve uzun vadeli etkilerinin değerlendirilmemesi nedeniyle sorun 7438 Sayılı Kanun'la yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartının kaldırılması yönünde düzenlemenin hayata geçirilmesi şeklinde çözüme kavuşturulmuştur.

Bu noktada şunu ifade etmek gerekir ki, 7438 sayılı Kanunla yaşlılık aylığına erişemeyenlerin yaşlılık aylığına erişmesinin sağlanması yönündeki düzenleme sosyal güvenlik sistemine bu yönde yapılan ilk müdahale değildir. 1969-1999 döneminde de yaşlılık aylığına yaş şartını sağlamadıkları için erişemeyen sayıları milyonlara ulaşan sigortalılara genç yaşlarda yaşlılık aylığı bağlanmıştır. Ayrıca bu durumdaki sigortalılara analık sigortasından yardım alma hakkı da sağlanmıştır. Buna ilave olarak 1986 yılında bu durumdaki sigortalıların yaşlılık aylığı olarak çalışabilmelerine de imkan tanınmıştır (Arıcı, 2024). Bu düzenlemeler neticesinde 1969-1999 döneminde 1986-1992 arası süreç hariç olmak üzere yalnızca sigortalılık süresi ve prim ödeme gün sayısı ile yaşlılık aylığına erişmenin mümkün olduğu bir sistem uygulanması söz konusu olmuştur (Erol, 2014).

EYT'ın siyaset kurumuna yaptığı baskı ve neticesinde yaşlılık aylığına erişim için ilk kez 9 Eylül 1999 öncesinde sigortalı olmuş kişiler için yaş şartının kaldırılması yönündeki düzenleme, yol bağımlılığı teorisinin yaklaşımları ile uyumludur. Daha önce de 1969-1999 döneminde yaş şartı olmaksızın yaşlılık aylığına erişim sağlanması yönündeki düzenlemenin hayata geçirilerek genç yaşlarda yaşlılık aylığı bağlanmasına yönelik düzenleme yapılmış ve bu düzenleme 30 yıllık süre boyunca yürürlükte kalmıştır. Yol bağımlılığı teorisi ülkelerin tarihi ve kurumsal mirasının, gelecekte benimsenecek politikaları güçlü bir şekilde etkilediğini ifade etmektedir (Pierson, 2000). Tarihsel akış içerisinde aynı ya da benzer konuda önceki aşamalarda atılan

adımların sonraki aşamalardaki adımlarla nedensel olarak bağı bulunacağını ifade eden teori (Vineis ve Kriebel, 2016) geçmişte herhangi bir sosyal sorunla karşılaşıldığında izlenmiş yol, yöntem ve politikaların, benzer bir sosyal sorun ya da krizle karşılaşılması halinde izlenecek politikaların belirlenmesine etki edeceğini belirtmektedir. Ayrıca teorisinin varsayımlarına göre, sosyal tarafların reaksiyonları nedeniyle radikal olarak değerlendirilebilecek düzenlemelerin hayata geçirilmesinin zorluğu refah devletlerinin yol bağımlı olmasına yol açmaktadır (Bonoli, 2001).

7438 sayılı Kanunla yapılan düzenleme yol bağımlılığı teorisinin varsayımları ile uyumlu bir şekilde yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartının kaldırılması şeklinde olmuştur. Tıpkı 1969 yılında olduğu gibi yaşlılık aylığına erişememe sorunu ortaya çıktığında doğrudan yaş şartının kaldırılması yönünde düzenleme yapılmıştır. Dolayısıyla iki yönden de konu ele alındığında EYT’ın bu yönde daha önce düzenleme yapılmış olması nedeniyle beklentiye girmeleri ve kamuoyunda baskı grubu oluşturduktan sonra alternatif çözümleri değil doğrudan yaşlılık aylığına erişmeyi talep etmeleri bu durumun nedenlerinden birisi olduğu gibi, diğer taraftan kurumsal miras da bu yönde bir düzenlemenin hayata geçmesinde etkili olmuştur. Bu düzenlemenin bu şekilde hayata geçirilmesinin seçim sürecinde siyasilerin zaafından istifade ederek zafer kazanmak olarak da ifade edildiği görülmektedir (Arıcı, 2024). Ancak şunu ifade etmek gerekir ki, EYT’ın hukuki olarak beklenen haklarına dair yapılan bir düzenlemeye karşı olarak örgütlenmeleri ve toplumsal bir baskı grubu haline gelmeleri en demokratik haklarıdır. Ancak örgütlülükteki güçleri çerçevesinde talep ettikleri düzenlemelerin seçim sürecinde uzun vadeli etkileri düşünülmeden hayata geçirilmesi, sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğini riske atan ve nesiller arası dayanışma esasına zarar veren sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Öyle ki 7438 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile 9 Eylül 1999 ve öncesinde ilk kez sigortalı olanlar için yaşlılık aylığına erişim için yaş şartı kaldırılınca, ilk kez 9 Eylül 1999 ve öncesinde sigortalı olan kadın sigortalıların 38, erkek sigortalıların 43 yaşında yaşlılık aylığına erişebildiği ancak bir gün sonra yani 9 Eylül 1999 tarihinde ilk kez sigortalı olanlar kadın sigortalıların 58, erkek sigortalıların 60 yaşında yaşlılık aylığına erişebildiği bir tablo ortaya çıkmıştır. Bu durum bir gün geç sigortalılık halinde kadınlarda 20, erkeklerde 17 yıl daha geç yaşlılık aylığına erişim sonucunu doğurmuştur.

4447 sayılı Kanunun hayata geçmesi ile ilk kez 9 Eylül 1999 ve öncesinde sigortalı olanların kademeli geçiş tablosu ile yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartı; erkek sigortalılarda 1 ila 12, kadın sigortalılarda 2 ila 18 yıl yaşlılık aylığına erişmeyi geciktirmişti. Bu durumun getirdiği sorunların çözümü için örgütlenerek hak arayışı içine giren EYT’ın oluşturduğu baskı ve seçim ortamının getirdiği oy beklentisi çerçevesinde uzun vadeli etkileri değerlendirilip etki analizleri gerçekleştirilmeden

7438 sayılı Kanunla yapılan düzenlemenin sonucunda ise ortaya bir gün geç sigortalılığın kadın sigortalılarda 20, erkek sigortalılarda 17 yıl daha geç yaşlılık aylığına erişimi geciktirdiği durum çıkmıştır.

3. EMEKLİLİKTE ADALET KAVRAMININ GELİŞİMİ

7438 sayılı Kanunun 3 Mart 2023 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmesi sonrası, ilk kez 9 Eylül 1999 öncesinde sigortalı olanların yaş şartına bağlı olmaksızın yalnızca sigortalılık süresi ve prim ödeme gün sayısını tamamlamaları halinde yaşlılık aylığına erişebilmeleri mümkün olmuştur. Diğer yandan aynı Kanunla yapılan düzenleme kapsamında yaş şartını sağlamaksızın yalnızca sigortalılık süresi ve prim ödeme gün sayısı şartını sağlayarak aylık bağlatmak için işyerinden ayrılacakların aynı işyerinde ve 30 gün geçmeksizin yeniden istihdam edilmesi halinde sosyal güvenlik destek primi işveren hissesinin 5 puanlık kısmının Hazine tarafından karşılanacağı düzenlenmiştir.

Yol bağımlılığı teorisinin varsayımları ile uyumlu biçimde 1986 yılında izlenilen yola benzer şekilde, 7438 sayılı Kanunla ilk kez 9 Eylül 1999 öncesinde sigortalı olanların hem yaşlılık aylığı alıp hem çalışmalarına dair düzenlemeye ilave olarak aynı işyerinde istihdam edilmeye devam etmeleri halinde işverenlere teşvik verilmesi sağlanmıştır. Daha sonra 2024 yılı Eylül ayı itibarıyla bu teşvik kaldırılrsa da, bu durum aslında yaşlılık aylığı bağlatılması için gerekli yaş şartının kaldırılması talebinin yaşlılık riski gerçekleşmeden yaşlılık aylığı bağlanması sonucunu doğurduğunun ve bireylerin çalışma gücünde yaşlılık nedeniyle bir kayıp olmasa da yaşlılık aylığı bağlatılması durumunun ortaya çıktığının Kanun koyucu tarafından kabul edildiği ve bu durumun işyeri özelinde yaratabileceği işgücü kaybı riskinin azaltılmasına yönelik olarak önlem alındığını göstermektedir.

Bu iki düzenlemenin birlikte uygulanması ilk kez 9 Eylül 1999 ve sonrasında sigortalı olanlar üzerinde harekete geçirici etki yaratmıştır. İlk kez 9 Eylül 1999 ve öncesinde sigortalı olanlar ile bu tarih ve sonrasında ilk kez sigortalı olanlar arasında kadın sigortalılarda 20, erkek sigortalılarda 17 yıl daha geç yaşlılık aylığına erişim durumunun ortaya çıkması bu durumdaki sigortalıların EYT ile benzer biçimde örgütlenme pratiği geliştirmesi sonucunu doğurmuştur. Nitekim Emeklilikte Adalet Derneği 2023 yılında 7438 sayılı Kanunun Resmi Gazetede yayımlanmasından önce ancak EYT ile ilgili düzenleme yapılacağına dair kamuoyu ile bilgilendirme paylaşıldıktan sonra kurulmuş ve faaliyetlerine başlamıştır (Emeklilikte Adalet Derneği [EMADDER], 2025).

EMADDER de EYT ile benzer biçimde örgütlenme pratiği tercih etmiş ve dernek merkezinin yanında farklı illerde şubeler açılmıştır. Ayrıca yine EYT'ın

oluşturduğu derneklerin faaliyetlerine benzer biçimde EMADDER’in de Türkiye Büyük Millet Meclisinde siyasi parti temsilcileri ile temaslar yürüterek konuyu anlatmaya dair faaliyetler yürütmesi ve dernek üyeleri ile bu durumdaki sigortalıların birlikte kamuoyu baskısı oluşturmak ve taleplerini daha büyük kitlelere duyurmak adına mitingler düzenlemesi söz konusu olmuştur (EMADDER, 2025). Dolayısıyla EYT’ın yürüttüğü sürecin EA beklentisi içerisindekiler için önemli bir birikim oluşturduğu ve rehber niteliği taşıdığını söylemek mümkündür.

EA kavramı üzerinde yoğunlaşan örgütlenme pratiği, EYT ile ilgili 7438 sayılı Kanun hayata geçmeden önce yalnızca ilk kez 9 Eylül 1999 ve sonrasında sigortalı olanların taleplerini değil çırak ve stajyerlerin kısa vadeli sigorta kolları için yapılan sigorta girişlerinin uzun vadeli sigorta kolları için giriş sayılması, devlet memurlarının borçlanma ile sigorta girişinin öne çekilebilmesi gibi talepleri de dile getirerek daha geniş kitlelere ulaşmaya çalışmıştır. Bu taleplerin farklı kitleleri ilgilendiren konular olması nedeniyle daha sonra bu durumdaki kişilerin ayrı dernekler şeklinde örgütlenmesi söz konusu olmuştur (Staj ve Çıraklık Sigortası Mağdurları Derneği, 2025).

7438 sayılı Kanununda ETY için yapılacak düzenlemeye dair detaylar kamuoyuyla paylaşıldıktan sonra, 1999 yılında gerçekleşen deprem nedeniyle fiili çalışması Ağustos ve Eylül aylarında başlamakla birlikte sigorta bildirimini yapmayanların, sigorta girişlerine dair düzenleme yapılması talebi de emeklilikte adalet kavramı çerçevesinde dile getirilmiştir. Ancak süreç içerisinde bu konudaki beklentilerin azalması ile EA kavramı çerçevesindeki örgütlenme, ilk kez 9 Eylül 1999 ve sonrasında sigortalı olanların ilk kez 8 Eylül 1999 ve öncesinde sigortalı olanlara göre daha ağır koşullarla yaşlılık aylığına erişebilmesi üzerinde yoğunlaşmıştır.

EA yönündeki taleplerin dillendirilmesinde en çok kullanılan argümanın adil emeklilik, aile içerisinde iki kardeşin çok farklı koşullarla emekli olabilmesi, sigorta girişi geç yapılanların çok daha geç emekli aylığına erişebilmesi yönünde olduğu görülmektedir. EMADDER’in kurulması sonrası dillendirilen taleplerin tek başlık altında ve “1 gün geç sigortalılık ile 17-20 yıl geç emeklilik adil midir?” argümanı üzerine inşa edildiği görülmektedir.

Görsel 1: Emeklilikte Adalet Taleplerinin Ortaya Konulmasında Kullanılan Argümanlar

Kaynak: Adil Emeklilik X Hesabı, Emeklilikte Adalet Derneği X Hesabı.

Bu durum 7438 sayılı Kanun öncesinde yaşlılık aylığına erişim koşulları 58 ve 60 yaş olan ve bu durumu kabullenmiş bir kitlenin, Kanunla yapılan düzenleme sonrası ilk kez 9 Eylül 1999 öncesinde sigortalı olanlara sağlanan yaş şartı olmaksızın emeklilik hakkı sonrası kendileri için de benzer koşullarla emeklilik hakkı talebini dillendirmeye ve bu talep çerçevesinde örgütlenerek EYT ile benzer faaliyet ve yöntemlerle mücadeleye başladıklarını göstermektedir. Siyaset kurumunun bu taleplere cevap verebilmesi için örgütlü bir kitle olmanın ve baskı oluşturmaının önemli olduğu EYT'ın 7438 sayılı Kanun çıkmadan önceki mücadelesinden açıkça görülmektedir. EA beklentisi içerisindeki sigortalılar da, siyaset kurumunun özellikle seçim süreçlerinde taleplerini karşılama eğilimine girebileceklerini değerlendirerek bu yönde faaliyetler yürütmekte ve başta muhalefet partileri olmak üzere siyasi partilerle görüşmeler gerçekleştirmektedir (EMADDER, 2025). Talep ve beklentilerini doğru bir biçimde ifade etmek için adil emeklilik ve adalet kavramları üzerinde yoğunlaşmaktadırlar. Yine yaşlılık aylığına erişim için yaş şartının tamamen kaldırılmasını değil, adalet çerçevesinde 9 Eylül 1999 tarihinden itibaren ilk kez sigortalı olunan tarihe göre adil bir kademeli geçiş tablosunun hazırlanması yönündeki taleplerini ortaya koymaktadırlar.

Görsel 2: EMADDER Tarafından Talep Edilen Kademeli Geçiş Modeli

 8 EYLÜL 1999 SONRASI SİGORTALILARA ADİL VE KADEMELİ EMEKLİLİK İÇİN GEÇİŞ MODELİ						
SİGORTA BAŞLANGICI	EMEKLİLİK YAŞ ŞARTI		EMEKLİLİK PRİM ŞARTI		EMEKLİ SAYISI	EMEKLİ ORANI
	KADINLAR	ERKEKLER	KADINLAR	ERKEKLER		
EYT EMEKLİLİĞİ	38	43	5.975	5.975		
09.09.1999 - 2000	43	45	6.400	6.400	413.684	2,43%
2001	44	46	6.475	6.475	348.080	1,96%
2002	45	47	6.550	6.550	363.075	1,96%
2003	46	48	6.625	6.625	378.717	1,97%
2004	47	49	6.700	6.700	395.032	1,97%
2005	48	50	6.775	6.775	412.050	1,98%
2006	49	51	6.850	6.850	429.801	1,99%
2007	50	52	6.925	6.925	448.317	1,99%
2008	51	53	7.000	7.000	467.630	2,00%
TOPLAM					3.656.386	13,75%
KİSMİ EMEKLİLİK	52	54	4.500	4.500		
2009 ve SONRASI	53	55	7.200	7.200		

EMEKLİLİKTE ADALET DERNEĞİ

Kaynak: EMADDER İnternet Sitesi, <https://www.emadder.org.tr/>, Erişim Tarihi: 01.05.2025.

EMADDER, bu çerçevede ilk kez 9 Eylül 1999 öncesinde sigortalı olanların 18 yaşında sigortalı olmaları halinde kadınsa 38, erkekse 43 yaşında emekli olabilmeleri sonrası ilk kez 9 Eylül 1999 ve sonrasında sigortalı olanlar için de yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartının kadınlarda 38, erkeklerde 43'ten başlayacak ve 2008 yılına kadar uzanacak şekilde her yıl için bir yaş artacak şekilde, prim ödeme gün sayısının da 6.400 prim gününden başlayarak aynı şekilde her yıl için 75 gün artarak 7.000 gün olarak belirlenmesine dair taleplerini somutlaştırmıştır. Diğer yandan 2009 ve sonrasında ilk kez sigortalı olan kişiler için de benzer biçimde 53 ve 55 yaşlarında 7.200 prim günüyle emeklilik hakkı talebi ortaya konulmaktadır.

4. ARAŞTIRMANIN PROBLEMATİĞİ

7438 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile ilk kez 9 Eylül 1999 öncesinde sigortalı olanların yaş şartına tabi olmadan yaşlılık aylığına erişmesi söz konusu olmuştur. Genel anlamda yaşlılık aylığına ilişkin şartların kolaylaştırılmasının özel olarak ise 7438 sayılı Kanunun hayata geçmesi sonrası durumun sosyal güvenlik sisteminde yaratacağı etkiler; aktif/pasif sigortalı oranında dengesizlik yaratma (Bulut, 2019), sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğini riske sokma (Alan, 2023; Gülay, 2024), Kahramanmaraş merkezli deprem harcamalarının da eklenmesi ile kamu

finansmanında güçlükler yaratma (Aydın Özüdoğru, 2023) olarak olumsuz anlamda ortaya konulmuştur. EYT'ın yaşlılık aylığına erişimlerinin sağlanmasının marjinal tüketim eğrisinin yaratacağı çarpan etkisiyle gayri safi yurt içi hasılaya olumlu katkı sağlayacağı yönünde değerlendirme ise olumlu etki olarak ortaya konulmuştur (Kaymaz, 2023). Diğer yandan üniversite eğitimi almış olmak nedeniyle 7438 sayılı Kanun kapsamındaki düzenlemelerden yararlanamamaya yönelik algının ölçüldüğü çalışmada düzenlemenin destekçi ve karşıtları arasında kutuplaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Aslan ve Karadeniz, 2023).

7438 sayılı Kanunla getirilen düzenlemenin yaşlılık aylığına erişim şartlarının sürdürülebilirliğine ilişkin etkilerine dair ise iki çalışmada önemli bulgulara ulaşılmıştır. Kuşak içi dayanışma ve çatışma perspektifinden emeklilikte yaşa takılma probleminin incelendiği Aslan'ın (2023) çalışmasında EYT ve EYT'dan olmayan akranları arasında dayanışmadan çatışmaya evrilen bir süreç yaşandığı, 9 Eylül 1999 ve 30 Nisan 2008 sonrasında ilk kez sigortalı olanlar için de özellikle kırılgan seçim zamanlarında hayata geçirilebilecek düzenlemelerle bir sonraki kuşakla dayanışmadan uzaklaştırma riskinin ortaya çıkabileceği ifade edilmiştir. Diğer yandan popülist uygulamaların sosyal güvenlik sisteminin maddi sürdürülebilirliğine dair riskleri artırma eğiliminin bulunduğu da Bulut'un (2019) çalışmasının sonuçlarında ulaşılmıştır. Bu bulguyu destekler bir diğer çalışma ise, 2019 yılında seçmen kitlelerinin talepleri içerisinde EYT'a ilişkin düzenlemenin yer aldığı ve cumhur ittifakı temsilcilerinin o dönem konuyla ilgili olumsuz değerlendirmelerinin seçimde olumsuz yansıma doğurduğuna dair Oğlakçı'nın (2021) çalışmasıdır.

Bu kapsamda 7438 sayılı Kanunla ilk kez 9 Eylül 1999 ve öncesinde sigortalı olanlar için yaşlılık aylığına erişimde yaş şartının kaldırılmasının, bu tarih sonrasında ilk kez sigortalı olanlar için yaşlılık aylığında yaş şartının sürdürülebilirliğini risk altına aldığı görülmektedir. Sosyal güvenlik alanı, seçim süreçlerinde oy verme kararlarını etkileyen önemli bir alandır. Ekonomik oylama teorisi, bireylerin oy tercihlerinin kendi beklentilerinin karşılanma düzeyi üzerinden şekillendiğini ifade etmektedir. Bu nedenle çoğu kez siyaset kurumunun toplumsal beklentileri rasyonel olmayan kararları bile alarak karşılaması söz konusu olmaktadır. Bu tip kararların sonuçlarının hemen değil süreç içerisinde ortaya çıkması, siyaset kurumunun bu yöndeki düzenlemeleri hayata geçirmesinin sonuçları ile yüz yüze kalmaması anlamına da gelebildiği için seçim süreçlerinde politika bütünü ile bağdaşmayan, irrasyonel düzenlemelerin hayata geçirilmesi mümkün olabilmektedir (Plecka ve Rutkowska, 2016). Yaş şartında adalet beklentisi çerçevesindeki EA kavramı çerçevesinde dillendirilen taleplerin, Türkiye'nin içerisinde bulunduğu siyasi süreç düşünüldüğünde erken seçim kararı alınmaması halinde 2028 yılında gerçekleşecek genel seçimler ve Cumhurbaşkanlığı

seçimi öncesi karşılık bulma ihtimali söz konusudur. Bu yönde yapılma ihtimali olacak düzenleme, yalnızca 9 Eylül 1999 ve sonrasında ilk kez sigortalı olanları değil 30 Nisan 2008 ve sonrasında ilk kez sigortalı olanları da kapsayabilecektir.

7438 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi öncesi EYT’ın yürüttüğü faaliyetlerin siyaset kurumunda karşılık bulmasına neden olan en önemli unsur, EYT’ın oy potansiyeli ve dolayısıyla kitlesel büyüklüğüdür. Bu kitlesel büyüklüğün oy potansiyelinin bu durumdaki kişilerin aileleri ile birlikte daha da genişlemesi söz konusudur. Bu nedenle siyaset kurumunun seçim öncesi popülist yaklaşımlarla konuyu değerlendirmesi söz konusu olmuştur. Bu potansiyeli ortaya koymak için GT verilerinden yararlanmak mümkündür. Bireylerin hangi konuları en yaygın arama motoru olan Google arama motorundan aradıkları hangi konuların toplumun gündeminde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çerçevede EYT kavramının belirginliğinin ortaya konularak siyaset kurumunun hangi belirginlik düzeyinden sonra konuya farklı yaklaştığının tespit edilmesi mümkündür. Aynı şekilde EA kavramının belirginliğinin de EYT ile aynı düzeye eriştiğinde siyaset kurumunun konuya ilişkin düzenleme yapma ihtimali artacaktır. EA kavramının belirginliğinin bu düzeye hangi tarihlerde geleceği tahmin edilerek bu konuda bir öngöründe bulunulabilecektir. Bu öngörü yaşlılık aylığına erişim için yaş şartının sürdürülebilirliği riskinin ortaya konulabilmesi anlamına gelecektir. Bu çalışmada yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartının sürdürülebilirliğine dair riskin GT verileri üzerinden gerçekleştirilecek analizle ortaya konulması hedeflenmektedir.

5. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Bu çalışmada 7438 sayılı Kanunla getirilen düzenleme sonrası ilk kez 9 Eylül 1999 ve sonrasında sigortalı olanların yaşlılık aylığına erişimleri için gerekli yaş şartının sürdürülebilirliğine dair riskin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede çalışmanın varsayımları şunlardır;

EYT’ın taleplerinin karşılanmasına yönelik yapılan düzenleme sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği ve mali dengesi açısından rasyonel bir karar değildir,

EYT’ın taleplerinin siyaset kurumu tarafından rasyonel olmayan kararlar alınarak karşılanmasının nedeni EYT’ın oluşturduğu kamuoyu baskısı ve bu kitlenin oy potansiyelidir,

EYT’ın taleplerini ifade eden kavramların belirginlik düzeyi, toplumsal reaksiyonu ve EYT’ın oy potansiyelinin belirlenmesi için kullanılabilir,

Siyaset kurumunun reaksiyonundaki değişimin EYT’nın taleplerini ifade eden kavramlarının belirginlik düzeyi üzerinden belirlenmesi mümkündür,

EA kavramı çerçevesinde ifade edilen taleplerin de EYT ile aynı belirginlik düzeyine ulaşması söz konusu olursa siyaset kurumu seçim süreçleri öncesinde rasyonel olmayan kararlar alma eğilimine girebilir,

EA'nın belirginliğinin tahmin edilmesi siyaset kurumunun bu kararı alma eğiliminin zamanının belirlenmesinde kullanılabilir,

Yaşlılık aylığına erişim için yaş şartının sürdürülebilirliği riski bu tahmin çerçevesinde değerlendirilebilir.

6. VERİ SETİ

Son yıllarda toplumsal düşünce ve kamuoyu eğilimlerinin ölçümünde alternatif dijital veri kaynaklarının kullanımı giderek yaygınlaşmıştır. Bu bağlamda, GT verileri, geleneksel anket yöntemlerinin sınırlılıklarını aşarak, toplumun ilgisini ve dinamik duygu değişimlerini daha organik bir şekilde yansıtan önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır. Bromley-Trujillo ve Poe (2018) çalışmaları, yapılandırılmış anketlerin kamuoyu eğilimlerini tam anlamıyla yansıtamayabileceğini ortaya koyarken, GT verilerinin kullanıcıların serbest arama davranışları üzerinden toplumsal ilgiyi daha doğal bir biçimde yansıttığını göstermektedir. Çeşitli alanlarda yapılan araştırmalar da GT verilerinin kamuoyu ilgisini izleme ve öngörmede güvenilir bir gösterge olduğunu desteklemektedir.

Bu çalışmada, EYT ile EA kavramlarının Türkiye'deki toplumsal ilgi düzeylerini anlamak amacıyla haftalık bazda GT veri seti kullanılmıştır. GT, Google arama motorunda yapılan sorguların zaman içerisindeki popüleritesini gösteren bir analiz hizmeti olup, farklı anahtar kelimeler, konular, coğrafi bölgeler, zaman dilimleri ve kategoriler üzerinde geniş veri sağlayabilmektedir. Sadece mevcut verileri göstermekle kalmayıp bu verileri grafiksel ve görsel analizlerle desteklemesi, toplumların genel düşünce yapısını, ilgi alanlarını ve olaylara ilişkin farkındalık düzeylerini ölçmek açısından GT'yi önemli bir kaynak haline getirmektedir.

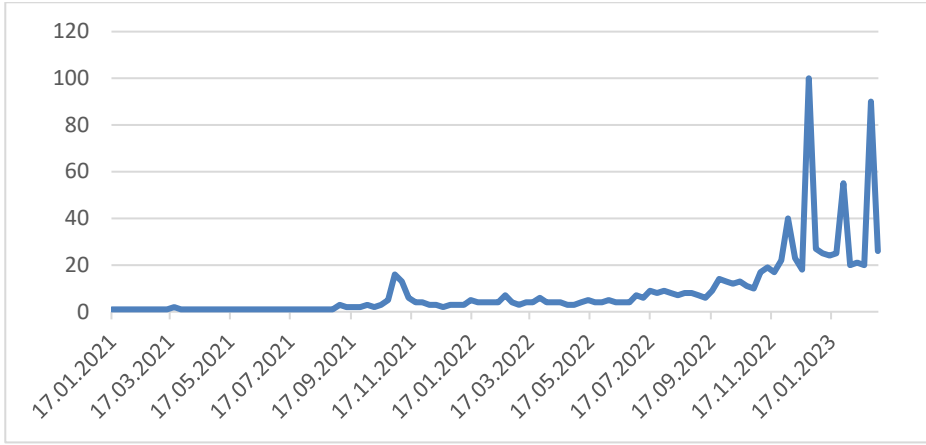
Özellikle doğal afetler, politik gelişmeler veya kültürel fenomenler gibi toplumsal olaylar üzerine yapılan aramaların yoğunluğunun, bu olayların toplumda yarattığı farkındalığı göstermesi, GT'in analitik değerini daha da artırmaktadır. Bu doğrultuda, çalışmada Türk toplumunun EYT ve EA kavramlarına yönelik ilgisi Tablo 1'de yer alan anahtar kelimeler üzerinden ölçülmüş; elde edilen bulgular doğrultusunda, toplumsal beklentilerin ve kamuoyu baskısının gelecekte politika yapıcılar üzerinde yaratabileceği etkiler tartışılmıştır.

Tablo 1: Kullanılan Değişkenler ve Açıklamaları

Değişkenler	Arama Terimi	Tarih Aralığı
Emeklilikte Yaşa Takılanlar (EYT)	Emeklilikte Yaşa Takılanlar+eyt+eyt syd	17.01.2021-5.03.2023
Emeklilikte Adalet (EA)	Emeklilikte Adalet+Emeklilikte Adalet Platformu+EMADDER+Emeklilikte Adalet Derneği	05.03.2023-20.04.2025

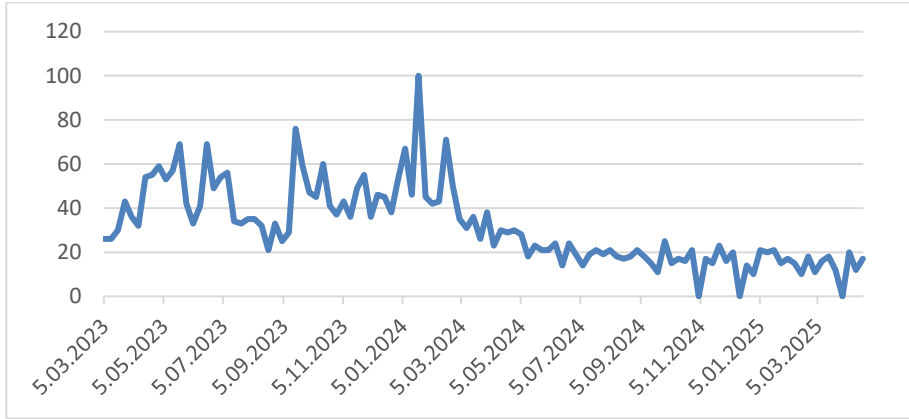
EYT aranma sıklığı Grafik 1’de gösterilmektedir. 17.01.2021 ile 05.03.2023 tarihleri arasında kapsayan EYT arama trendi incelendiğinde, ilk dönemde, yani 2021 yılı boyunca toplumun konuya olan ilgisinin oldukça düşük ve durağan bir seyir izlediği görülmektedir. Bu dönemde aranma yoğunluğu, haftalık bazda düşük seviyelerde kalmış ve belirgin bir hareketlilik yaşanmamıştır. Ancak Eylül–Ekim 2021 döneminde, arama hacminde kısa süreli bir artış meydana gelmiş, bu artışın ardından ilgi yeniden eski düşük seviyelerine gerilemiştir.

2022 yılının özellikle Ağustos ayından itibaren ise EYT’ye yönelik arama hacminde belirgin ve istikrarlı bir artış süreci başlamıştır. Bu dönem, kamuoyunda EYT düzenlemesine ilişkin beklentilerin güçlendiği ve siyasi gündemde bu konunun daha görünür hale geldiği bir sürece işaret etmektedir. Grafik üzerinde Kasım 2022, Ocak 2023 ve Şubat 2023 tarihlerinde çok keskin sıçramalar gözlenmiş, özellikle Ocak 2023’te aranma yoğunluğu en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Bu dönemler, EYT ile ilgili yasal düzenlemelerin meclis gündemine taşınması ve yasalaşma sürecinin hız kazanması ile örtüşmektedir. Son olarak, Şubat ve Mart 2023 döneminde dalgalı bir yapı gözlemlense de, aranma düzeyinin önceki yıllara göre yüksek bir seviyede kalmaya devam ettiği anlaşılmaktadır. Bu genel eğilim, EYT meselesinin toplum nezdinde geçici bir gündemden öte, kalıcı bir beklenti ve yoğun bir kamuoyu ilgisi yarattığını göstermektedir.

Grafik 1: EYT Aranma Hacmi

Bununla birlikte EA için arama sıklığı ise 05.03.2023 ile 20.04.2025 tarihleri arasında incelenmiştir. Buna ilişkin arama sıklıkları Grafik 2’de verilmektedir. 05.03.2023 ile 20.04.2025 tarihleri arasını kapsayan EA arama trendi incelendiğinde, sürecin başlangıcında toplumun konuya olan ilgisinin oldukça yüksek olduğu, arama hacminin haftalık bazda 40 ila 60 birim arasında dalgalandığı gözlemlenmektedir. İlk aylarda zaman zaman hafif düşüşler yaşansa da genel eğilim, ilginin yoğun ve canlı bir şekilde sürdüğünü göstermektedir. Özellikle 2023 sonbaharında ve 2024 yılı başında arama hacminde belirgin dalgalanmalar meydana gelmiş, 2024 Ocak ayında arama düzeyi en yüksek seviyeye ulaşarak 100 birim seviyesini aşmıştır. Bu zirve, kamuoyunda EA kavramı çerçevesinde dillendirilen taleplerin daha organize bir yapıya kavuştuğu ve medyada daha geniş yer bulduğu bir döneme işaret etmektedir. Ancak bu zirvenin ardından, 2024 yılının ilerleyen aylarında arama hacminde kademeli bir düşüş eğilimi ortaya çıkmış ve özellikle 2024 yaz aylarından itibaren ilgi seviyesinin belirgin şekilde azaldığı gözlenmiştir. 2025 yılına girildiğinde ise arama hacmi daha düşük bir bantta, haftalık 15 ila 25 birim aralığında yatay seyretmeye başlamış, dönem dönem küçük sıçramalar yaşansa da genel ilgi seviyesi 2023 yılındaki yüksek düzeylere ulaşamamıştır. Bu genel eğilim, EA hareketinin başlangıçta güçlü bir kamuoyu ilgisiyle karşılandığını, ancak zaman içerisinde medyadaki görünürlüğün azalması, siyasi gündemin değişmesi veya toplumsal beklentinin kısmen karşılanamaması gibi nedenlerle ilginin zayıfladığını düşündürmektedir.

Grafik 2: Emeklilikte Adalet Aranma Sıklığı

EYT sürecine ilişkin arama yoğunluğu incelendiğinde, genel olarak sürekli artış gösteren bir eğilim görülmektedir. 2021 yılı başlarından itibaren düşük seviyelerde seyreden ilgi, zamanla kademeli olarak yükselmiş ve özellikle 2022 yılının sonlarına doğru hız kazanan bu artış, 31 Mart 2023 tarihinde gerçekleştirilen genel seçim ve Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde 3 Mart 2023 tarihinde 7438 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinin etkisiyle maksimum düzeye ulaşmıştır. Bu süreçte kamuoyunda oluşan yoğun baskı ve beklenti ortamı sonucunda, 7438 sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir.

Buna karşılık, EA hareketine yönelik arama eğilimi, 7438 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinin ardından oluşan yeni bir beklenti dalgası ile başlamıştır. İlk aşamada belirli bir artış eğilimi sergileyen EA ilgisi, 31 Mart 2024 yerel seçimleri öncesinde en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Ancak, yerel seçim sürecinde EA talebine ilişkin somut bir yasal düzenlemenin gündeme gelmemesi nedeniyle, kamuoyundaki ilgi hızlı bir şekilde azalarak düşüş trendine girmiştir.

Bu bağlamda, EYT ve EA hareketleri başlangıç aşamalarında benzer toplumsal dinamiklerle şekillenmiş görünse de, zaman içerisinde toplum nezdinde farklılaşan eğilimler ortaya çıkmıştır. EYT süreci sürekli güçlenerek somut bir sonuca ulaşırken, EA hareketi seçim sonrası beklentilerin karşılanmamasıyla birlikte toplumsal ilgede belirgin bir gerileme yaşamıştır. Dolayısıyla her iki süreç, toplumsal beklenti dinamikleri açısından ortak özellikler taşısa da, nihai kamuoyu tepkileri ve sonuçları itibarıyla farklı yönlerde evrilmiştir.

7. YÖNTEM

Bu çalışmada, tahmin modeli olarak Uzun Kısa Vadeli Bellek (LSTM) sinir ağı ile klasik Holt'un iki parametrelili üstel düzeltme modeli birlikte kullanılarak hibrit bir

öngörü yaklaşımı benimsenmiştir. Bu hibrit model, GT verilerinde sıklıkla gözlenen doğrusal olmayan dalgalanmaları yakalama yeteneği ile uzun dönemli eğilimleri takip etme kabiliyetini bir araya getirerek, tekil yöntemlerle elde edilebilecek öngörülere kıyasla daha sağlam ve gerçekçi tahminler sunmaktadır. LSTM modeli, kısa dönemli dalgalanmaları ve ani değişimleri algılayarak zaman serisindeki karmaşık desenlerin öğrenilmesini sağlamış; Holt'un iki parametrelili üstel düzeltme modeli ise serinin uzun dönemli eğilim bileşenini yakalayarak genel artış yönünü temsil etmiştir. Böylece hem veri setindeki yüksek frekanslı dalgalanmalar hem de istikrarlı artış eğilimi birlikte modellenmiştir. Hibrit tahmin modelleri, LSTM gibi derin öğrenme tabanlı yöntemler ile doğrusal trend tahmininde güçlü olan geleneksel istatistiksel yöntemlerin entegrasyonu yoluyla zaman serisi öngörülerinde önemli performans iyileştirmeleri sağlamaktadır. Özellikle, LSTM mimarisi, verideki uzun dönemli bağımlılıkları etkili bir şekilde yakalarken; doğrusal modeller (örneğin ARIMA veya Holt'un iki parametrelili üstel düzeltme modeli) zaman serilerindeki doğrusal eğilim bileşenlerini başarılı şekilde temsil etmektedir. Bu iki yapının birleştirilmesi hem doğrusal hem de doğrusal olmayan veri yapılarının bir arada bulunduğu zaman serilerinde tahmin doğruluğunu artırmaktadır.

Nitekim Golenvaux vd. (2020) tarafından yürütülen çalışmada, Google Trendler verilerinin kullanıldığı bir göç tahmin modelinde, LSTM yönteminin geleneksel modellere kıyasla karekök ortalama kare hata (RMSE) ve ortalama mutlak hata (MAE) gibi hata ölçümlerinde anlamlı iyileşmeler sağladığı gösterilmiştir. Ji (2024) ve Xu vd. (2021) tarafından yürütülen çalışmalarda ise ARIMA-LSTM hibrit modellerinin, meteorolojik veri ve kuraklık tahminlerinde tek başına kullanılan modellere göre daha yüksek tahmin doğruluğu sağladığı ortaya konulmuştur. Özellikle Xu vd. (2021), ARIMA'nın doğrusal stabilite avantajı ile LSTM'in doğrusal olmayan desen yakalama kabiliyetinin birleşiminin çevresel uygulamalarda tahmin başarımını önemli ölçüde artırdığını göstermiştir.

Benzer şekilde, Zeng vd. (2022) tarafından LSTM ile Genişletilmiş Durağan Dalgalı Dönüşüm (Extended Stationary Wavelet Transform) yönteminin entegre edilerek hava kalitesi tahmininde kullanılması, çevresel verilerdeki zamansal trendler ile doğrusal olmayan yapıları birlikte modellemenin etkinliğini ortaya koymuştur. Li ve Yang (2022) ise SARIMA-LSTM hibrit modeli geliştirerek, SARIMA'nın trend bileşenlerini modellediği ve LSTM'in kalan doğrusal olmayan dalgalanmaları yakaladığı bir yapı kurgulamış ve bu modelin hava sıcaklığı tahmininde üstün performans gösterdiğini ifade etmiştir. Ayrıca, Tian ve Hu (2024), üstel düzeltme teknikleri ile LSTM yöntemini birleştirerek karmaşık veri kümelerinde tahmin doğruluğunu artırdıklarını ve mevsimsel bileşenleri daha etkin bir şekilde yönettiklerini

ortaya koymuşlardır. Jiang (2023) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise CEEMD-LSTM hibrit modeli ile yağış tahmini yapılmış ve doğrusal yöntemlerin tek başına yetersiz kaldığı, durağan olmayan veri yapılarında LSTM'in yüksek uyum yeteneği sayesinde üstün tahmin başarımı sağlandığı gösterilmiştir.

Literatür doğrultusunda, çalışmada kullanılan hibrit modelde, öncelikle LSTM ağı ile haftalık bazda geçmiş verilerden kısa vadeli öngörüler üretilmiş, ardından Holt'un iki parametrelili üstel düzeltme modelinden elde edilen uzun vadeli eğilim tahminleri ile LSTM tahminleri basit ortalama yöntemiyle birleştirilmiştir. LSTM modeli, veri setinin %80'i ile eğitilmiş, %20'si test amacıyla kullanılmıştır. Modelde geçmiş beş haftalık veri giriş olarak alınmış, iki LSTM katmanında 50'şer nöron yer almış ve eğitim süreci 50 epoch boyunca, batch size = 1 olacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Modelin optimizasyonunda öğrenme oranı 0.001 olan 'adam' algoritması, kayıp fonksiyonu olarak ise ortalama kare hatası (MSE) kullanılmıştır. Holt'un iki parametrelili üstel düzeltme modelinde ise parametreler otomatik olarak optimize edilmiş; düzey bileşeni için $\alpha = 0.34$, trend bileşeni için $\beta = 0$ olarak belirlenmiştir. Böylece hem kısa vadeli dalgalanmaların hem de uzun vadeli artış beklentisinin dikkate alındığı, 52 haftalık bir öngörü seti oluşturulmuştur. Bu yaklaşım, kamuoyu ilgisi gibi hem doğrusal trend hem de ani dalgalanmalar içeren veri yapılarında tahmin doğruluğunu artırmaya yönelik güçlü bir metodolojik çerçeve sunmaktadır.

Adım 1: Veri Normalizasyonu

Haftalık bazda elde edilen y_t EA veri seti, makine öğrenmesi algoritmalarına uygun hale getirilmek amacıyla Min-Max normalizasyonuna tabi tutulmuştur:

$$y_t^{\text{scaled}} = \frac{y_t - \min(y)}{\max(y) - \min(y)} \quad (1)$$

Burada, $\min(y)$ ve $\max(y)$ veri setindeki minimum ve maksimum değerleri ifade etmektedir.

Adım 2: Zaman Serisi Veri Yapılandırması

Tahmin işlemi için, geçmiş beş haftalık veri kullanılarak bir sonraki haftanın değeri tahmin edilmiştir. Girdi ve çıktı setleri şu şekilde yapılandırılmıştır:

Girdi verisi:

$$X_t = \{y_{t-5}, y_{t-4}, y_{t-3}, y_{t-2}, y_{t-1}\} \quad (2)$$

Hedef (çıktı) değişkeni:

$$y_t \quad (3)$$

Bu yapı, LSTM ağına zaman bağımlı bir tahmin kabiliyeti kazandırmak amacıyla kullanılmıştır.

Adım 3: LSTM Modelinin Eğitimi

Kurulan LSTM modeli, zaman serisinin kısa vadeli doğrusal olmayan ilişkilerini ve dalgalanmalarını öğrenmiştir. LSTM hücresi matematiksel olarak aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

Giriş kapısı:

$$i_t = \sigma(W_i \cdot [h_{t-1}, x_t] + b_i) \quad (4)$$

Unutma kapısı:

$$f_t = \sigma(W_f \cdot [h_{t-1}, x_t] + b_f) \quad (5)$$

Çıkış kapısı:

$$o_t = \sigma(W_o \cdot [h_{t-1}, x_t] + b_o) \quad (6)$$

Hücre durumu:

$$C_t = f_t \times C_{t-1} + i_t \times \tilde{C}_t \quad (7)$$

Çıkış vektörü:

$$h_t = o_t \times \tanh(C_t) \quad (8)$$

Burada W ağırlık matrisleri, b bias terimleri, σ sigmoid aktivasyon fonksiyonunu temsil etmektedir.

Adım 4: Yinelemeli Tahmin Yöntemi ile 52 Haftalık İleri Öngörü

Eğitilmiş LSTM modeli kullanılarak, son 5 haftalık veri penceresinden başlanarak her adımda bir ileri tahmin yapılmış ve üretilen her tahmin değeri yeni tahmin için girdi olarak kullanılmıştır:

$$\begin{aligned}\hat{y}_{t+1} &= f(X_t) \\ \hat{y}_{t+2} &= f(\{y_{t-4}, y_{t-3}, y_{t-2}, y_{t-1}, \hat{y}_{t+1}\})\end{aligned}\quad (9)$$

Adım 5: Holt’un iki Parametrelili Üstel Düzeltme Modeli

Aynı veri seti üzerinde klasik Holt’un iki parametrelili üstel düzeltme modeli uygulanmıştır. Holt modeli iki temel bileşene dayanır:

Seviye (level) bileşeni:

$$l_t = \alpha y_t + (1 - \alpha)(l_{t-1} + b_{t-1}) \quad (10)$$

Trend bileşeni:

$$b_t = \beta(l_t - l_{t-1}) + (1 - \beta)b_{t-1} \quad (11)$$

Burada α ve β düzey ve trend düzeltme parametrelerini temsil etmektedir.

52 haftalık ileri tahminler aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır:

$$\hat{y}_{t+h} = l_t + hb_t \quad (h: \text{öngörülen adım sayısı}) \quad (12)$$

Adım 6: Hibrit Modelin Oluşturulması

LSTM ve Lineer Trend modelinden elde edilen tahminler birleştirilerek hibrit model oluşturulmuştur. Birleştirme işlemi basit ortalama yöntemi ile yapılmıştır:

$$\hat{y}_t^{\text{hybrid}} = \frac{\hat{y}_t^{\text{LSTM}} + \hat{y}_t^{\text{Trend}}}{2} \quad (13)$$

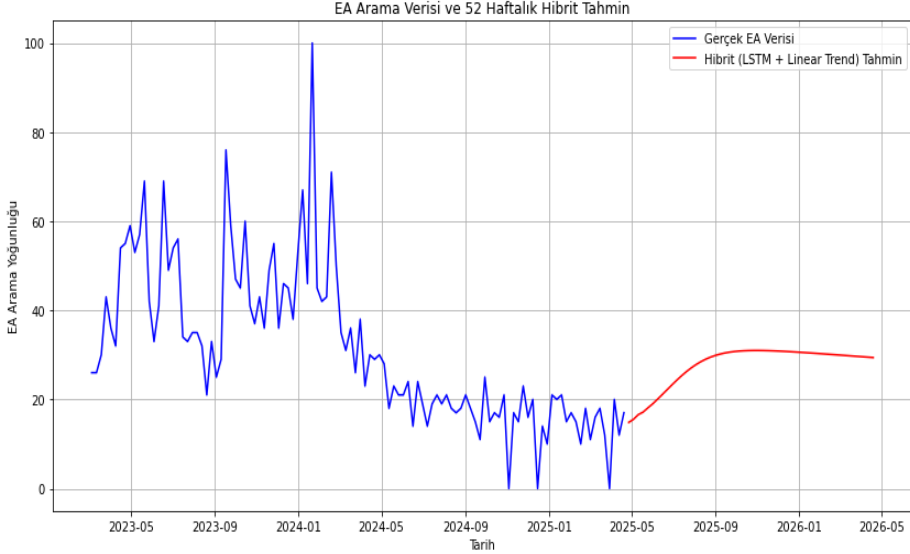
Bu yaklaşım, LSTM’in kısa vadeli dalgalanmaları, Holt modelinin ise uzun vadeli eğilimleri yakalaması sayesinde daha dengeli bir tahmin sağlamıştır.

Adım 7: Sonuçların Geri Ölçeklendirilmesi ve Görselleştirme

Öngörülen $\hat{y}_t^{\text{hybrid}}$ değerleri, başlangıçtaki Min-Max dönüşümüne ters işlem uygulanarak orijinal ölçekte yeniden dönüştürülmüş ve tahminler zaman serisi üzerinde görselleştirilerek analiz edilmiştir:

$$\hat{y}_t^{\text{original}} = \hat{y}_t^{\text{hybrid}} \times (\max(y) - \min(y)) + \min(y) \quad (14)$$

Grafik 3: EA'nın Aranma Sıklığına İlişkin Öngörü

Öngörü sonucu elde edilen 52 haftalık EA verisi, hem kısa vadeli dalgalanmaları hem de uzun vadeli eğilim bileşenlerini içerecek şekilde hibrit bir modelleme ile üretilmiştir. Ancak bu veri seti yalnızca genel eğilimi göstermekle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda kamuoyu ilgisinde meydana gelebilecek ani değişimleri de barındırmaktadır. Bu kapsamda, toplumsal farkındalığın belirgin şekilde artış gösterdiği sıçrama noktalarının tespit edilebilmesi amacıyla, öngörü serisine değişim noktası analizi uygulanması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Değişim noktası analizi, bir veri setindeki istatistiksel özelliklerin zamanla değiştiği noktaların belirlenmesine yönelik önemli bir yöntemdir. Bu analiz; finansal modelleme (Talih ve Hengartner, 2005), biyoinformatikte gen tanımlama (Muggeo ve Adelfio, 2011), dolandırıcılık tespiti (Bolton ve Hand, 2002), veri madenciliği (Mampaey vd. 2011) ve sinyal işleme (Kim vd. 2009) gibi birçok alanda kullanılmaktadır. Literatürde bu analiz için iki temel yaklaşım öne çıkmaktadır. Bunlar, kesin (exact) ve yaklaşık (approximate) yöntemlerdir. Yaklaşık yöntemler, ikili bölümlendirme (Scott ve Knott, 1974) ve pencere tabanlı arama (Truong vd. 2020) gibi tekniklerle düşük hesaplama maliyeti sunarken, kesin yöntemler daha yüksek doğruluk sağlamaktadır. Bu bağlamda, kesin yöntemler içerisinde yer alan ve yakın dönemde öne çıkan algoritmalarından biri de PELT (Pruned Exact Linear Time) algoritmasıdır.

Geleneksel yöntemlerin doğruluk açısından sunduğu avantajlara ek olarak, artan veri hacmiyle birlikte hesaplama verimliliğini de koruyabilen bir yapıya sahiptir. Bu algoritma, özellikle çoklu değişim noktalarının tespitinde yüksek doğruluk ve düşük hesaplama süresi sunması nedeniyle literatürde dikkat çekmektedir.

PELT algoritması, zaman serilerindeki değişim noktalarını tespit etmek amacıyla geliştirilmiş, doğrusal zaman karmaşıklığına sahip güçlü bir yöntemdir. Algoritma, Optimal Parçalama (Optimal Partitioning – OP) yaklaşımına dayanarak ve segmentasyon maliyet fonksiyonunu minimize etmeye çalışmaktadır. Ancak klasik OP yöntemi, gözlem sayısı arttıkça hesaplama yükünü de artırdığı için büyük veri setlerinde verimsiz kalabilmektedir (Yao, 1984; Jackson vd. 2005). Bu noktada PELT algoritması devreye girerek OP algoritmasını budama (pruning) işlemiyle geliştirmektedir. Budama, belirli koşulları sağlayan ve minimum toplam maliyete katkı yapmayacağı önceden bilinen aday değişim noktalarının algorithmadan çıkarılmasıdır. Bu sayede algoritma, tüm veri kümesi üzerinde çalışmasına rağmen doğrusal zamanlı ($O(n)$) bir çözüm sunmaktadır (Killick vd. 2012).

Algoritmanın özeti Adım 1-4'deki gibidir:

Adım 1. Başlangıçta, ilk nokta için maliyet sıfır olarak belirlenir:

$$F(0) = -\beta \quad (15)$$

Adım 2. Ardından her t gözlemi için toplam maliyet şu şekilde hesaplanır:

$$F(t) = \min_{\tau \in R_t} \{F(\tau) + C(y_{\tau+1:t}) + \beta\} \quad (16)$$

Burada:

$F(t)$: t 'ye kadar olan minimum maliyet,

$C(y_{\tau+1:t})$: τ ile t arasındaki segmentin maliyeti,

β : ceza parametresi

Adım 3. Her adımdan sonra, belirli koşulları sağlayan τ noktaları budanır ve hesaplama dahil edilmez.

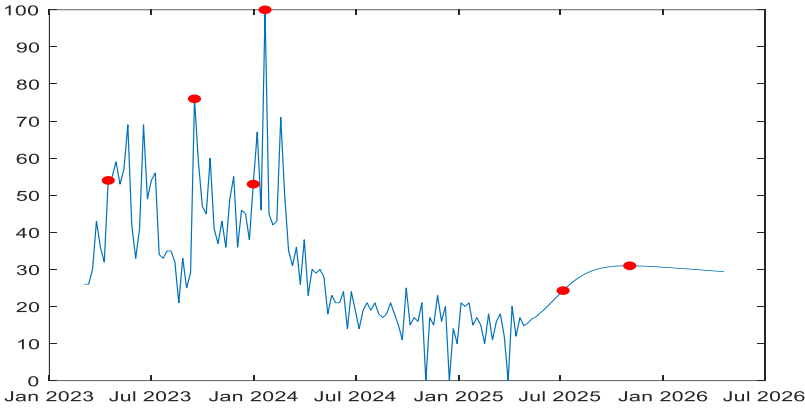
Adım 4. Son adımda, minimum toplam maliyeti sağlayan değişim noktaları dizisi elde edilir.

PELT algoritması ile, EA arama yoğunluğu serisinde meydana gelen yapısal değişimler tespit edilmiş ve toplumda EA konusundaki ilginin hangi dönemlerde

belirgin bir artış eğilimi gösterdiği nesnel olarak ortaya konulmuştur.

Özellikle tespit edilen sıçrama noktaları, toplumsal farkındalık düzeyinde ani yükselmelerin yaşandığı kritik haftaları temsil etmekte olup, çalışmanın politika yapıcılar açısından da önemli çıkarımlar sunmasına olanak sağlamaktadır. PELT algoritması uygulanması sonucu Grafik 4 elde edilmiştir.

Grafik 4: PELT Algoritması ile EA'nın Sıçrama Noktalarının Belirlenmesi

8. BULGULAR

EYT ile ilgili düzenlemenin yürürlüğe girmesinin ardından, ilk kez 9 Eylül 1999 ve sonrasında sigortalı olanların EA sloganı çerçevesinde yeni bir toplumsal beklenti süreci başlattığı gözlemlenmiştir. Bu süreçte, kamuoyunda EA çerçevesinde ifade edilen taleplere yönelik farkındalık, 7438 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinin ardından hızla artış göstermiştir. Özellikle 31 Mart 2024 yerel seçimleri öncesinde, GT verilerinde EA ile ilişkili anahtar kelimelerin aranma yoğunluğunda belirgin bir yükseliş meydana gelmiş ve yapılan değişim analizi, bu dönemde iki sıçrama noktasının oluştuğunu ortaya koymuştur. Bu sıçrama noktaları, yerel seçim sürecinde EA taleplerinin politik gündemde daha görünür hale geldiğini ve toplumsal farkındalığın zirve yaptığı kritik evreleri temsil etmektedir.

Ancak, yerel seçimlerin ardından EA talebine yönelik somut bir yasal düzenlemenin gündeme gelmemesiyle birlikte, kamuoyunda bu konuya gösterilen ilginin kademeli bir şekilde azaldığı gözlemlenmiştir. Öngörü modelimizin sonuçları, EA hareketine yönelik genel popülerlik eğiliminin düşüş trendine girdiğini desteklemektedir.

Bununla birlikte, geliştirilen LSTM ve Holt'un iki parametrelili üstel düzeltme modeli tabanlı hibrit öngörü modeli, gelecekte kamuoyu ilgisinin yeniden artabileceği

iki önemli sıçrama noktası tespit etmiştir. Model sonuçlarına göre, 6 Temmuz 2025 ve 2 Kasım 2025 tarihlerinde EA konusuna yönelik arama hacimlerinde anlamlı artışlar yaşanması beklenmektedir. İlk sıçrama noktası, yaz aylarında sosyal hareketlilik ve taleplerin yeniden görünür hale gelmesiyle ilişkilendirilebilecek bir dinamik oluştururken; ikinci sıçrama noktası, yıl sonuna doğru oluşması nedeniyle olası yeni siyasi tartışmalar veya yasa tasarısı beklentileriyle açıklanabilir niteliktedir. Bu bulgular, EA hareketinin kamuoyu ilgisinin tamamen ortadan kalkmadığını, aksine belirli dönemlerde yeniden gündeme gelme potansiyeli taşıdığını ortaya koymaktadır. Bu veriler EA kapsamında yürütülen faaliyetlerin devam edeceğinin ve bu konudaki taleplerin daha güçlü şekilde dillendirileceğini ortaya koymaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

4447 sayılı Kanunun yürürlük tarihi olan 9 Eylül 1999, yaşlılık aylığına erişim şartları açısından çok kritiktir. 4447 sayılı Kanunla sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğinin sağlanması adına yaşlılık aylığına erişim için kadınlarda 58, erkeklerde 60 yaş şartı mutlak şart haline getirilmiştir. Diğer yandan ilk kez Kanunun yürürlük tarihi olan 9 Eylül 1999 öncesinde sigortalı olanlar için de bu koşulların kademeli olarak uygulanması sağlanmıştır. Bu çerçevede, 1986-1992 döneminde 3246 sayılı Kanunla altı yıllık kısa bir süre için uygulanmasının ardından bu tarihte yürürlüğe giren 4447 sayılı Kanunla yaşlılık aylığına erişim için mutlak yaş şartı yeniden uygulanmaya başlanmıştır. Ancak 2023 yılında 7438 sayılı Kanunla ilk kez 9 Eylül 1999 öncesinde sigortalı olanlar için yaş şartı yeniden kaldırılmıştır. Dolayısıyla 1999 ila 2023 yılları arasında geçen 24 yıllık süreçte bu konuda atılan adımdan vazgeçilmesi söz konusu olmuştur.

Sosyal güvenlik sisteminde yaşlılık aylığına erişim koşulları yalnızca sistemden yaşlılık aylığı alanları değil sigortalıların tümünü ve hatta henüz sigortalı olmayanları da etkilemektedir. Yaş şartı bu bağlamda o ülkedeki nüfusun tamamını etkileyen bir unsurdur. Bu çerçevede kamuoyunun ilgisinin yoğunlaştığı bir alan olan yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartı, siyaset kurumunun da odağında yer almaktadır. Özellikle seçim süreçlerinde toplumsal beklentilere karşılık vererek seçimde başarılı olma eğilimine giren siyasi partilerin bu yöndeki talepleri karşılama eğilimine girmeleri söz konusu olmaktadır.

7438 sayılı Kanunun hayata geçirilmesi de böyle bir süreçte olmuştur. 14 Mayıs 2023 tarihinde gerçekleşen genel seçimler ve Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde yürütülen seçim kampanyalarının en önemli gündemlerinden birisi EYT olmuştur. EYT’n taleplerini seçime katılacak bütün siyasi partilere iletmesi ve seçime katılmak için oluşturulan ittifakların bu konuda açık vaatlerde bulunmaları söz konusu olmuştur.

Bu açık vaatlerin muhalefette bulunan partilerin oluşturduğu ittifaklardan gelmesi sonrası iktidar partisinin daha somut bir adım atması yönünde kamuoyu baskısı ve beklentisi oluşmuştur. Bu beklentiye dair düzenleme yapılacağı yönündeki açıklama 28 Aralık 2022 tarihinde gerçekleşen kabine toplantısı sonrasında düzenlenen basın toplantısında yapılmıştır (BBC, 2025). Ancak daha sonra 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli gerçekleşen depremler nedeniyle bu konudaki düzenlemenin yürürlüğe girmesi gecikmiş ve 3 Mart 2023 tarihinde 7438 sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir. Kanunun yürürlüğe girmesi sonrası, ilk kez 9 Eylül 1999 öncesinde sigortalı olmuş kişilerin yaş şartına tabi olmadan yaşlılık aylığına erişebilmeleri Nisan 2023 itibarıyla mümkün olmaya başlamıştır. Nisan 2023 itibarıyla bir önceki aya göre yaşlılık aylığı alan kişi sayısı incelendiğinde ilk ay olan Nisan ayında bir önceki aya göre yaşlılık aylığı bağlanan kişi sayısının 275.219 arttığı görülmüştür. Mayıs ayında 498.351, Haziran ayında 509.891, Temmuz ayında 265.539 ve Ağustos ayında 167.543 kişiye aylık bağlanması söz konusu olmuştur. Bu rakamlar içerisinde yer alan kişilerin tamamının bu kapsamda olduğunu ve yaş şartına tabi olmadan yaşlılık aylığına eriştiğini söylemek mümkün değildir. Diğer yandan 2009 yılından itibaren aylık olarak yayımlanan bu veri incelendiğinde bir önceki aya göre yaşlılık aylığı bağlanan kişi sayısındaki artış oranının en yüksek yüzde 0,27 olarak gerçekleştiği görülmektedir. 2023 Nisan ayında bir önceki aya göre yaşlılık aylığı bağlanan kişi sayısındaki artış yüzde 2,46 olarak gerçekleşmiştir. Mayıs ayında yüzde 4,35, Haziran ayında yüzde 4,27, Temmuz ayında yüzde 2,13 ve Ağustos ayında yüzde 1,32 oranında gerçekleşen artışlar ancak 2024 yılının Aralık ayında yüzde 0,25 seviyesine inmiştir. 2023 yılı Mart ayı ile 2024 yılı Aralık ayı arasındaki 21 aylık sürece bakıldığında yaşlılık aylığı bağlanan kişi sayısında 2.646.253 kişi artış olduğu görülmektedir (SGK, 2025).

Bu veriler EYT ile ilgili olarak yapılan düzenlemenin aktüeryal denge üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır. Aktüeryal dengedeki bozulmanın sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğini riske soktuğu açıkça görülmektedir. Diğer yandan 7438 sayılı Kanunla yapılan düzenlemenin sosyal güvenlik sisteminde yaşlılık aylığına erişim için gerekli yaş şartının sürdürülebilirliğini de açıkça risk altına aldığı görülmektedir. 7438 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile ilk kez 9 Eylül 1999 ve sonrasında sigortalı olanların EA kavramı çerçevesinde yaşlılık aylığına erişim için 9 Eylül 1999 ve öncesinde sigortalı olanlar ile aralarındaki farklılığın giderilmesine yönelik talepleri ortaya koymaları söz konusu olmuştur. EYT sürecinden elde edilen deneyim ve sürecin sonundaki düzenleme, bu durumdaki kitlenin beklentilerini artırmış ve benzer örgütlenme pratikleri ile taleplerini dillendirmeleri söz konusu olmuştur. Bu konudaki beklentilerin karşılanma ihtimalinin, örgütlenerek kitlenin büyüklüğünü ortaya koymak ve siyaset kurumuna hem sorunu anlatmak hem de oy potansiyelini göstererek düzenleme yapılması konusunda baskı yaratmak halinde artacağı

görülmüştür.

Bu çerçevede yaşlılık aylığına erişim için yaş şartının kaldırılması sürecinde toplumsal talep ve kamuoyu eğilimlerinin incelendiği ve siyaset kurumunun konuya ilişkin tutumunun belirlendiği görülmüştür. Talepleri olan kitlenin örgütlü olması ve siyaset kurumunu öncelikle muhalefet partileri üzerinden baskı altına alması daha sonra iktidarın da seçim öncesinde bu taleplere kayıtsız kalamaması sonucunu doğurmuştur. Bu çerçevede EYT’ın talepleri ve kamuoyu eğiliminin belirleyicileri üzerinden hareketle EA taleplerinin karşılık bulma ihtimalinin değerlendirilmesinin mümkün olduğu görülmüştür.

Bu çerçevede gerçekleştirilen analizin sonuçlarına göre, EA yönündeki taleplerin EYT sürecinin sonunda çok daha belirgin hale geldiği ancak daha sonra belirginliğini yitirdiği görülmüştür. Ancak gerçekleştirilen tahminler bu konudaki aramaların 2025 yılının Temmuz ve Kasım aylarında sıçrama yapacağını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla EA yönündeki taleplerin karşılanmayacağına dair beklentinin kalıcı bir beklenti olmadığı ve seçim süreçlerinin yaklaşması ile birlikte yeniden bu konudaki aramaların ve beklentilerin artacağı ortaya çıkmaktadır.

Bu veriler Türkiye’de yaşlılık aylığına erişim için geçerli yaş şartının sürdürülebilirliğinin risk altına olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. 1950 yılında 5417 sayılı Kanunla yaşlılık aylığına erişim için kadın ve erkek sigortalılar için 60 olarak öngörülen yaş şartı, 1186 sayılı Kanunla kaldırılmış ve 25 yıl sigortalılık süresi ve 5.000 prim günü yaşlılık aylığına erişim için yeterli hale gelmiş, daha sonra kadın sigortalılar için sigortalılık süresi şartı 20 yıla indirilmiştir. 3246 sayılı Kanunla 1986 yılında kadın sigortalılar için 55, erkek sigortalılar için 60 olarak yaş şartı belirlense de sadece 6 yıl sonra yeniden 20 ve 25 yıllık sigortalılık süreleri kadın ve erkek sigortalılar için yaşlılık aylığına erişim için yeterli hale gelmiştir. 1999 yılında 4447 sayılı Kanunla kadın sigortalılar için 58, erkek sigortalılar için 60 yaş şartı yaşlılık aylığına erişim için öngörülmüş, bu tarihten önce sigortalı olanlar için de kademeli geçiş tablosu ile kadınlarda 40, erkeklerde 44’ten başlayarak 56 ve 58’e yükseltilmesi söz konusu olmuştur. Ancak Kanunun bu yöndeki düzenlemesini 24 yıllık süre için yürürlükte kalmış ve 56 ve 58 yaş şartı fiilen uygulanmadan yaşlılık aylığına erişim için yaş şartının 7438 sayılı Kanunla kaldırılması söz konusu olmuştur.

Yol bağımlılığı teorisinin öngördüğü biçimde Türkiye’de yaşlılık aylığına erişim koşulları konusunda düzenleme yapılırken mutlak yaş şartının belirli bir süre yürürlükte kaldıktan sonra kaldırılması yönündeki yol bağımlılığı, Türkiye’de yaşlılık aylığına erişim şartlarının seçim dönemi öncesi mutlaka gündeme geleceğine dair algı ve tutum, yaşlılık aylığına erişim için 8 Eylül 1999 ve 9 Eylül 1999 tarihlerinde sigortalı

olmanın kadınlarda 20, erkeklerde 17 yıl daha geç yaşlılık aylığına erişme sonucunu doğurmuş olmasının getirdiği yaşlılık aylığına erişimde orantısız farklılık, sosyal güvenlik sisteminde yaşlılık aylığına erişim için yaş şartının sürdürülebilirliğinin risk altına olmasının nedenleridir. EA çerçevesinde ifade edilen taleplere ilişkin belirginliğin de her ne kadar şu an düşük düzeyde olsa da ilerleyen dönemde daha sık ve belirgin şekilde ortaya konulacağına işaret etmektedir. Tüm bu veriler 2028 yılındaki genel seçim süreci öncesinde emeklilikte adalet yönündeki taleplerin karşılık bulma ihtimalini artırmaktadır. Bu çerçevede bu talebin karşılık bulması söz konusu olursa ilk kez 30 Nisan 2008 ve sonrasında sigortalı olanlar için kademeli olarak 65'e yükseltilecek yaş şartının da sürdürülemeyeceğini söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Alan, T. (2023). Türkiye ve Dünyada Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Karşılaştırılması ve Sürdürülebilirlikleri, *International Journal of Sustainability*, 1 (1), 58–77.
- Alper, Y. ve Kılış, İ. (2015). *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*, Bursa: Dora Yayınları.
- Ankara Büyükşehir Belediyesi (2025, 29 Nisan). EYT’lilerin GSS Primi İçin Harekete Geçti, <https://www.ankara.bel.tr/haberler/mansur-yavas-sozlerini-birer-birer-gerceklestiriyor-14178>.
- Arıcı, K., (1999). *Bataktan Gün Işığında Türk Sosyal Güvenlik Sistemi*, Türk Metal Sendikası, Ankara: Türk-Ar.
- Arıcı, K., (2024). Emeklilikte Yaşa Takılanlar Meselesi, *Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi*, Ali Nazım Sözer’e Armağan Özel Sayı (21), 89-116. <https://doi.org/10.69838/ISGHD.75495>
- Aslan, H. (2024). Emeklilikte Yaşa Takılanlar Problemi: Kuşakıçi Dayanışma ve Çatışma Perspektifinden Bir İçerik Analizi. *Çalışma ve Toplum*, 3 (82), 1127-1165. <https://doi.org/10.54752/ct.1517560>
- Aslan, H. (2024). Emeklilikte Yaşa Takılanlar Problemi: Kuşakıçi Dayanışma ve Çatışma Perspektifinden Bir İçerik Analizi. *Çalışma ve Toplum*, 3 (82), 1127-1165. <https://doi.org/10.54752/ct.1517560>
- Aslan, H. ve Karadeniz, O. (2023). Üniversite Mezunlarının EYT Yasasına
- Aydın Özudoğru, B. (2023) 2023 Yılında Gerçekleşen Kahramanmaraş Merkezli Deprem Etkileri ve Politika Önerileri, TEPAV Politika Notu, No: N202306.
- BBC News Türkçe (2025, 4 Mayıs), EYT’de Herhangi Bir Yaş Sınırı Uygulanmayacak, <https://www.bbc.com/turkce/live/haberler-turkiye-64106698>.
- Bolton, R. J., & Hand, D. J. (2002). Statistical fraud detection: A review. *Statistical Science*, 17 (3), 235–255. <https://doi.org/10.1214/SS/1042727940>
- Bonoli, G. (2001), Political institutions, veto points, and the process of welfare state adaptation, P. Pierson (Ed.), *The New Politics of the Welfare State* içinde (ss. 238-264). Oxford: Oxford University Press, <http://doi.org/10.1093/0198297564.003.0009>
- Boulhol, H. ve Queisser, M. (2023). The 2023 France pension reform. *Intereconomics*, 58 (3), 130-131.
- Bromley-Trujillo, R. ve Poe, J. (2018). The importance of salience: public opinion and state policy action on climate change, *Journal of Public Policy*, 40 (2), 280-304. <https://doi.org/10.1017/s0143814x18000375>
- Bulut, M. (2019). Emeklilikte Yaşa Takılma Sorununun Ekonomik Gerekçeler ve “Hak” Kavramı İle Ele Alınması ve Değerlendirilmesi. *İş ve Hayat*, 5(9), 162-169.
- Bülbül, O.G. (2023). Çözümün Getirdiği Yeni Sorun ve Riskler Bağlamında Emeklilikte Yaşa Takılma, *Çimento İşveren Dergisi*, 37 (3), 8-25.
- Ceyhun, E. (2020). 4447 sayılı Kanunun Yirminci Yılında Hizmet Akdine Tabi

- Sigortalılar Yönünden Yaşlılık Aylığına Hak Kazanma Koşulları ve “EYT”, *Mali Çözüm Dergisi*, 30 (159). 295-308.
- Cural, M. (2016). Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Mali Yapısı ve Sisteme Yapılan Bütçe Transferlerinin Ekonomik Yansımaları, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21 (2), 693-706.
- Emeklilikte Adalet Derneği. (2025, 29 Nisan). Hakkımızda, <https://www.emadder.org.tr/sayfa-biz-kimiz--51.html>.
- Emeklilikte Yaşa Takılanlar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği. (2025, 28 Nisan). Hakkımızda, <https://www.eyt.org.tr/hakkimizda/>.
- Erol, S. (2014). Yaşlılık Sigortası ve Emeklilik Yaşı Tartışması. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 40-65.
- Gelecek Partisi (2025, 29 Nisan). EYT Sorununun Çözümünde Gelecek Modeli, <https://gelecekkpartisi.org.tr/duyuru/eyt-sorununun-cozumunde-gelecek-modeli-1623660161>
- Golenvaux, N., Álvarez, P., Kiossou, H., ve Schaus, P. (2020). An LSTM approach to forecast migration using google trends, In San Diego 20: KDD 2020 Conference Workshop ACM SIGKDD Conference on Knowledge Discovery and Data Mining, August 24, 2020, San Diego, California USA. ACM, New York, NY, USA, 8 pages. <https://doi.org/10.1145/1122445.1122456>.
- Gülay, A. (2024). Sağlık ve Emeklilik Ödemelerinin Sosyal Güvenlik Kurumu’nun Finansal Sürdürülebilirliği Üzerindeki Etkisi, *Reasürör*, 231. 13-28.
- Güzel, A., Okur, A. R. ve Caniklioglu, N. (2020). *Sosyal Güvenlik Hukuku*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Jackson, B., Scargle, J. D., Barnes, D., Arabhi, S., Alt, A., Gioumoussis, P., Gwin, E., San, P., Tan, L., ve Tun Tao Tsai. (2005). An algorithm for optimal partitioning of data on an interval, *IEEE Signal Processing Letters*, 12 (2), 105–108. <https://doi.org/10.1109/LSP.2001.838216>
- Ji, F. (2024). Time series prediction method for meteorological data based on the arima-lstm model. *Academic Journal of Science and Technology*, 13(1), 193-196. <https://doi.org/10.54097/rx3d5d70>
- Jiang X (2023) A combined monthly precipitation prediction method based on CEEMD and improved LSTM. *Plos One*, 18 (7). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0288211>
- Killick, R., Fearnhead, P., ve Eckley, I. A. (2012). Optimal Detection of Changepoints With a Linear Computational Cost. *Journal of the American Statistical Association*, 107 (500), 1590–1598. <https://doi.org/10.1080/01621459.2012.737745>
- Kim, H., Kao, C. M., Xie, Q., Chen, C. T., Zhou, L., Tang, F., Frisch, H., Moses, W. W. ve Choong, W. S. (2009). A Multi-Threshold Sampling Method for TOF PET Signal Processing. *Nuclear instruments & methods in physics research. Section A, Accelerators, spectrometers, detectors and associated equipment*, 602 (2), 618–621.

- <https://doi.org/10.1016/j.nima.2009.01.100>
- Kitao, S. (2014). Sustainable social security: Four options. *Review of Economic Dynamics*, 17 (4), 756-779. <https://doi.org/10.1016/j.red.2013.11.004>
- Li, G. ve Yang, N. (2022). A hybrid sarima-lstm model for air temperature forecasting. *Advanced Theory and Simulations*, 6 (2). <https://doi.org/10.1002/adts.202200502>
- Mampaey, M., Tatti, N. ve Vreeken, J. (2011). Tell me what I need to know: Succinctly summarizing data with itemsets. *Proceedings of the ACM SIGKDD International Conference on Knowledge Discovery and Data Mining*, 573-581. <https://doi.org/10.1145/2020408.2020499>
- Muggeo, V. M. R., & Adelfio, G. (2011). Efficient change point detection for genomic sequences of continuous measurements. *Bioinformatics*, 27 (2), 161-166. <https://doi.org/10.1093/BIOINFORMATICS/BTQ647>
- Nurdoğan, A. K., ve Uluğ, M. (2023). Türkiye’de Sosyal Güvenlik Politikalarının Siyaset Kurumu Tarafından Kullanılmasının Tarihsel Eleştirisi. *Bandırma Onyedİ Eylöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, (6) (CEEİK 2023 Özel Sayısı), 79-92. <https://doi.org/10.38120/banusad.1381416>
- Oğlakçı, B. (2021) Sosyal Medya Madenciliği İle Seçim Coğrafyası: 31 Mart 2019 Yerel Seçimi Örneğinde Ankara, (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pierson, P. (2000), Increasing returns, path dependence, and the study of politics. *American Political Science Review*, 94(2), 251-67.
- Plecka, D. ve Rutkowska, P. (2016). Social Security as an Instrument for Creating Populist Attitudes, *Political Preferences*, (13), 115-123. Doi. 10.6084/m9.figshare.4284650.
- Schwarz, A. (2003). Old age security and social pensions. World Bank: Human Development (Social Protection) Hub: Processed.
- Scott, A. J., & Knott, M. (1974). A cluster analysis method for grouping means in the analysis of variance. *Biometrics*, 30 (3), 507. <https://doi.org/10.2307/2529204>
- Sosyal Güvenlik Kurumu (2025, 2 Mayıs). İstatistik Veri Uygulaması, <https://veri.sgk.gov.tr/>.
- Staj ve Çıracılık Sigortası Mağdurları Derneği (2025, 30 Nisan). Hakkımızda, <https://stajcirak.com/hakkimizda/>.
- Şirin, İ. ve Janssen, F. (2013). İdeal Emeklilik Yaşının Belirlenmesi ve Yaşlanmadaki Gelişmeler: Türkiye Üzerine Bir İnceleme. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 3 (1), 79-100.
- Talih, M., & Hengartner, N. (2005). Structural learning with time-varying components: tracking the cross-section of financial time series. *Journal of the Royal Statistical Society: Series B (Statistical Methodology)*, 67 (3), 321-341. <https://doi.org/10.1111/J.1467-9868.2005.00504.X>
- Tepkileri: Ekşi Sözlük Örneği, Palaz, S. (Ed.), 22. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi Özet Bildiri Kitabı içinde, Balıkesir, 77-90.

- Tian, N. ve Hu, B. (2024). Ex-warehouse prediction of power materials based on lstm and exponential smoothing, V. Mezhuyev vd. (Ed), Intelligent Transportation and Smart Cities içinde (ss. 289-297), <https://doi.org/10.3233/atde240398>
- Truong, C., Oudre, L. ve Vayatis, N. (2020). Selective review of offline change point detection methods. *Signal Processing*, 167, 107299. <https://doi.org/10.1016/J.SIGPRO.2019.107299>
- Tuncay, A.C. ve Ekmekçi, Ö. (2019). *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Vineis, P. ve Kriebel, D. (2006). Causal models in epidemiology: past inheritance and genetic future. *Environmental health: a global access science source*, 5 (21). <https://doi.org/10.1186/1476-069X-5-21>.
- Xu, D., Zhang, Q., Ding, Y., ve Zhang, D. (2021). Application of a hybrid arima-lstm model based on the spei for drought forecasting. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(3), 4128-4144. <https://doi.org/10.1007/s11356-021-15325-z>
- Yao, Y.-C. (1984). Estimation of a noisy discrete-time step function: Bayes and empirical Bayes approaches. *The Annals of Statistics*, 12 (4), 1434–1447. <https://www.jstor.org/stable/2241012>
- Zeng, Y., Chen, J., Jin, N., Jin, X., ve Du, Y. (2022). Air quality forecasting with hybrid lstm and extended stationary wavelet transform. *Building and Environment*, 213, <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2022.108822>